

ლიტერატურული ჟურნალი

ფიქვანი მხეთი

„ნაპ ურ ურის, ეე ვქენი“

ნატი ეეაღლობელი

შეშე-ქეეღეეე

„ნეეეეეეეეეე, რეეეეეე,
ლეეეეეე ნეეეეეეეეეე!“

გეეეეეეეეეე ლეეეეეე ქეეეეეეეეეე
და ეეეეეეეეეე კეეეეეეეეეეეეეე

№ 12006

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ჭღვეფი ბჷვეთი

ლიტერატურული ჟურნალი

შ ი ნ ა ა რ ს ი :

მხატვრული წერილი

4

გასაუბრება

6

თემა-ზავირსიბჷვიარება

10

შამო - ქაღაბა

16

თარგმანი

27

„ჩვეთონ არს ღმერთი!“

32

არქივი

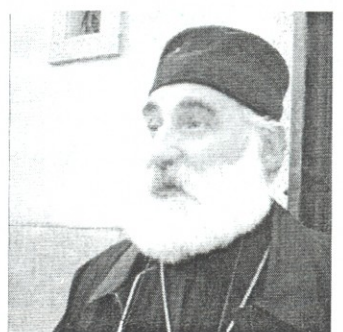
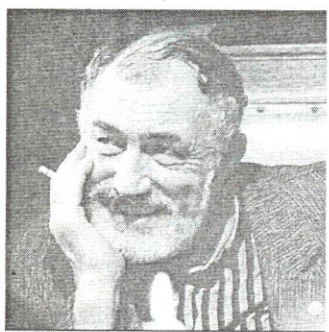
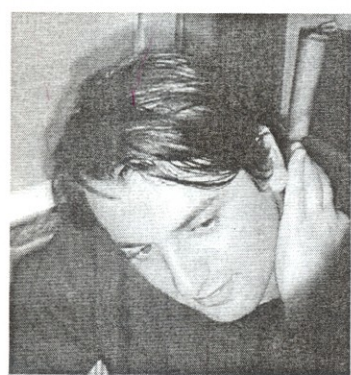
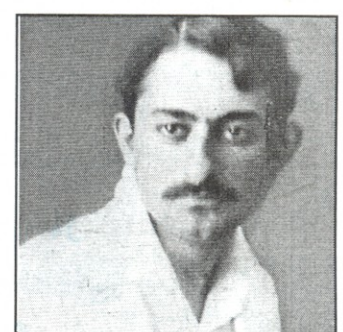
36

შამოქაღთა იუმორი

38

სტუდენტური გამოხითხვა

39

მე ვარ ცა... მე ვარ ზღვა... მე ვარ მიწა... დედა-მიწა...
 მე ვარ ფიქრი... მე ვარ ფიფქი... მე ვარ ნისლი-თეთრი ნისლი...
 მე ვარ დრო, თუ წამი, დროში-წამი, წუთში წამი, წამის წამის
 მეასედი...
 ვარ ოცნება-არ მაქვს ფრთები... მე ვარ ცრემლი-სევდის ცრემლი...
 მე ვარ ის, რაც ვარ და რაც არ ვარ!...
 მე ვარ შენ, შენ ხარ მე?
 მე ვარ ფერი, ერთი ფერი, ფერში-ღვინთი, ფერში-ცრემლი...
 ვარ სანთელი, არ ვარ ხატი, ხატი შენ ხარ, უფალი ხარ, ჩემი თავის-
 უფალი ხარ, იესო!
 გინდა გითხრა, მე ვინა ვარ?
 მე ვარ წვეთი... წვეთი... წვეთი...
 მე ვარ მხოლოდ ზღვაში წვეთი...

ჩაიმალა ზღვაში წვეთი...
 ცრემლის დარი წვეთი...
 დაიმალა წვეთში წვეთი...
 წვეთში წვეთის გადასვლა...
 წვეთში წვეთი...
 წვეთში დარი...
 ცრემლის დარი...
 ვ ა მ ო ი დ ა რ ა !!!

ეცა სინაჟი

თამაზ გუგუშიძე

ზღვა დაიღვარა წვეთებად...
 გაიშალა, გადიღდა, გაფართოვდა ...მერე მიაღწია ჩემს გამჭვირვა-
 ლე მყუდროებადმდე. მე არა მაქვს უფლება, რომ ჩემი განწყობა იყოს
 უფერო და უგემური, რადგან მე უფრო ვმღერო, ვიდრე ვტირო, მე
 უფრო ველი, ვიდრე ვთვლი წარსულ დღეებს.
 ზღვა კი დაიღვარა წვეთებად...
 მოადგა ჩემს გამჭვირვალე მყუდროებას და მოიტანა სითბო, სი-
 ლაღე, სინაჟე...
 სხვებსაც მოუტანა...
 მოვიდა ზღვა და სიცოცხლე მოიტანა... ქარი მოიყვანა... მთები
 მოიტანა, თავად კი არა, წვეთებს გამოაყოლა.
 მერე?
 მე დავიღვარე ცრემლებად,
 ზღვა თურმე წვეთებად...

თამაზ ლოლიაშვილი
 მე ვარ წყლიდან აორთქლილი ღრუბლის დროებითი ბინადარი,
 წვიმად წამოსული, ზღვაში ჩავარდნილი და იქ დაკარგული,
 მე ვარ წვეთი, ერთი წვეთი, ანუ მე ვარ ზღვაში წვეთი!

ანა ფიქიძე

მე მიყვარს ზღვა...
 ზღვა ლამაზია!..
 მე ფიქრის მწამს...
 ზღვა ცისფერია!..
 ვერ ვხედავ ზღვარს...
 ზღვა ნატიფია...
 არაფერია,
 ზღვაში წვეთია!

ლიზი შანიბაშვილი

...ის კი დგას და ფიქრობს...
 გარშემო მხოლოდ ცა, ზღვა და მზეა... პატარა, ცელქი ტალღები ძალიან
 ფრთხილად ეთამაშებოან ნაპირს...
 ის კი დგას და ფიქრობს...
 ათასი გზარეული აზრია მასში. ისინი ქაოსურად მოძრაობენ და ეხეთ-
 ქებიან გაყინულ ლოდებს...
 მზე ნელ-ნელა შორდება მას და დიდ, ღრმა ზღვაში იწყებს ჩასვლას.
 ის კი დგას, უყურებს ამ ყველაფერს და გრძნობს, რომ ცოტაც და
 სრულიად მარტო დარჩება...
 დგას... უყურებს... ფიქრობს... ტირის...
 ვაშააა!

წკაპ, წკაპ, წკაპ...
 და მიხვდა – მთავარია გწამდეს, გიყვარდეს, გჯეროდეს!
 სხვა დანარჩენი კი ზღვაში წვეთია!..

მაია ელიბაშვილი

რაც ჩვენ გვინდა, ზღვაში წვეთია,
 მაგრამ ჩვენია, ჩვენში ღმერთია...
 რასაც ვაკეთებთ-ეს უკვე ზღვაა, აღვსილი ჩვენით.
 მოგვეცით გზა, გზა ხსნილი და თბილი, რომ გავიკვალოთ ხრიოკ
 მიწაზე...
 და ჩვენს ფიქრებს, აზრებს და ფერებს მივცეთ სამოსი, თქვენი
 დალოცვით.

თამარ ბებეშიძე

გავტყდებით და არასდროს მოვიტუნებით!

„მაგრამ რა არის ტანჯვა უფრო უხარმაზარი, როგორც პოეტის შთაგონებით დასწეულება.“
ტიციანი

მართლაცდა სწეული იყო იგი! სწეული იყო ლექსით, სიმღერით, სიცოცხლითა და სიყვარულით. სწეული იყო პოეზიით, მაგრამ ეს ტანჯვა კი არ ამძიმებდა, პირიქით, ამშვენებდა და ამბლბებდა პაოლოს,

პაოლოს ...

მართლაცდა სწეული იყო იგი...

პაოლო იაშვილი 1894 წლის 29 ივნისს დაიბადა სოფელ არგვეთში. მამა—ჯიბრაილი, დედა—ბაბილინა, 4 ძმა და პაულე, არც ისე პატარა, ტრადიციული ოჯახი, ბედნიერი ბავშვობა და ნათელი წლები, მთელი ცხოვრება რომ გამახსოვრდება.

პაოლო...

მერე ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია, იქ კი... სწორედ იქ გაიცნო მომავალი „ცისფერყანწელები“—ადამიანები, რომლებიც ნაწილნი გახდნენ მისი ცხოვრებისა; ტიციან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, კოლაუ ნადირაძე და სხვანი და სხვანი.

უკვე წერდა, წერდა ფრთებგაშლილი, ადელევებული, აშლილი, სულაფორიაქებული, ხატავდა კიდევ. მაშინვე შეამჩნიეს.

ოჰო...

გიმნაზიაში რედაქტორული მისწრაფებანი გამოამჟღავნა და გახუთიცი გამოუშვა — „Стрелы Колхиды“. მერე მისმა მართალმა ხასიათმა ერთ-ერთი პედაგოგის უღირსი საქციელი ვერ მოითმინა და სიმართლე პირში მიახალა. ვარიცხეს კიდევ გიმნაზიიდან. მერე ანაპის გიმნაზია და მერე...

მერე გაშალა თეთრი აფრები...

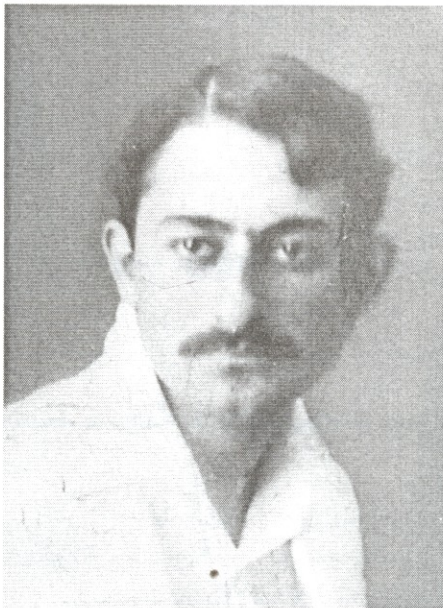
პაოლომ...

წამოვიდა პოეზიის გზაზე ლაღი და ამაცი, მსუბუქი და ოცნებებით სავსე; გამოიყოლა „ცისფერყანწელები“. „ლექსის ნიადვრად“ მოედუნენ საქართველოს, ადელევეს ადამიანებში ის შინაგანი, სული რომ ჰქვია.

1913 წელს პარიზში გაემგზავრა, რათა რაღაცით მაინც მიახლოებოდა თავის სათაყვანებელ პოეტებს: არტურ რემბოს, შარლ ბოდლერს, სტეფანე მალარმეს, ლოტრეამონს. სწორედ ამ დროს დაირქვა პაოლო (მანამდე ხომ პაულე ერქვა)

სწორედ პაოლო...

დაბრუნდა და გადადგა მეგობრებთან ერთად პირველი ნაბიჯები. 1916 წელს ქუთისში ჟურნალი „ცის-

ფერი ყანწები” გამოსცეს. გამოვიდა სულ რაღაც ორი ნომერი, მაგრამ ამ ჟურნალში პაოლოსა და მისი მეგობრების სული იღო. ეს იცოდა ქართველმა ხალხმა, ამიტომაც შეყვარა სიმბოლიზში.

და თბილისი... თბილისი... როგორ უყვარდა ეს დიდი ქალაქი თავისი ხმაურითა და აურზაურით, თავისი კარგიითა და ცუდით. აქ თქვა: „მინდა, სიტყვის თარეში ჩემი ყველამ ნახოს.“

ვანა ვერ ხედავდნენ? ხედავდნენ, პატის სცემდნენ, უყვარდათ. პაოლო ნათელი სხივი იყო ყველგან, პაოლო სიცოცხლე იყო ყველგან.

გრიბოედოვის ქუჩაზე სეირნობა უყვარდა ძლიერ. რუსთაველის პროსპექტზე ჩამავალი ბილიკის თაფში იკრებოდნენ პოეტები და კითხულობდნენ ხოლმე ლექსებს, პაოლო ყველაზე ხმამაღლა.

ხოლო თუკი რომელიმე ადგილობრივი მცხოვრები გაბრაზებით შენიშვნას მისცემდა, იგი მშვიდად, ღიმილით უპასუხებდა: ექსპერიმენტებს ვატარებთო.

უყვარდა ღიმილი,

პაოლოს...

მაღალი იყო, საკმაოდ ლამაზიც გრუსათმიანი, შავგერემანი.

ყველას უყვარდა, თავადაც უყვარდა ყველა, განსაკუთრებით მეგობრები. ნინო ტაბიძეს რომ გაეცნო, წინასწარ გააფრთხილა: იცოდე, მეგობრობაში ავთანდილობა შემიძლიაო. ვანა ტყუოდა, მართლა შეეძლო.

გერონტი ქიქოძე იგონებს: „მახსოვს, როგორ იდგა ერთხელ ქუჩაში, სახლის კედელს ზურგმიყრდნობილი, ხალათის ჯიბიდან მუჭა — მუჭა ახალმიდებულ ქაღალდის ფულს იღებდა და თავის მეგობრებს აძლევდა დაუთვლელად. თვითონ კი მუქამ უფულობას განიცდიდა. მას ძალიან სუსტი წარმოდგენა ჰქონდა ორმაგ ბუღალტერიაზე და მისი გასავალი ყოველთვის სჭარბობდა მის შემოსავალს. მას ვადვილებოდა ფულის შოვნა, მაგრამ კიდევ უფრო ვადვილებოდა ფულის დახარჯვა; უფრო ის ახსოვდა, ვისგან ისეხსა, ვიდრე ის, ვის ასეხსა.“

შალვა აფხაიძე კი ამას ამბობს: „პაოლო ღრმა გულის პატრონი იყო. იცოდა სიყვარული და მეგობრობის უღელის გაწევა; ძმასავით უყვარდა ტიციანი. მათ „სიამის ტყუაებს“ ვეძახდით. მის გულში დიდი

აღვლი ჰქონდა დათმობილი კოლაუ ნადირაძეს, ვაფერიან გაფრინდა „შიფილს...“ სწორედ ამ სიყვარულით, ამ მეგობრული სითბოთი არის გაუღენთილი მისი ლექსები, რომლებიც მათ უძღვნა.

ჰო, მართლაცდა სნეული იყო იგი...

სნეული იყო თავისი გრძნობებითა და განცდებით. განიცდიდა ყველა გარშემომყოფს ყველა ცოცხალს. გულის უკლავდა ხელგაწვდილი ადამიანის დახახვა. წერს კიდევ:

„თბილისში ბევრი გულისდამწველი მათხოვარია. მე მყავს მათ შორის ნაცნობები. მათთან შეხვედრა მახარებს; როდესაც მოვრალი ვარ, მიყვარს მათთან საუბარი. თუ ფული არა მაქვს, ვსესხულობ და მათ ვწუქნი.

ერთ საღამოს ბრმა ახალგაზრდა მათხოვარს მე შევუგროვე ფული ამნაირად: მოვიხადე ქუდი და ვიძახდი (ფართოფარფლებიან ქუდს ატარებდა):

„ანუქეთ ხელმოკლე პოეტს კვარტი ღვინისათვის, მე მთელი ქალაქი მიცნობს–ბევრმა მანუქა“

ჰყავდა გამორჩეულად საყვარელიც მათხოვრებს შორის – ლეონტი კახერვა. მის შესახებ წერს „ფერად ბუშტებში“...

მართლაც და სნეული იყო იგი...

იშლებოდა და იშლებოდა აფრები თეთრი...

ხშირად იკრიბებოდნენ მეგობრები ერთმანეთთან სახლში. პაოლო ყველგან პირველი იყო, თამადა იყო. იყო იმპროვიზატორი და საოცრად მჭევრმეტყველი, ცოტა უცნაურიც. ყველა უცნაურობის მოთავე ის იყო ხოლმე.

ერთხელ პაოლო, ტიცციანი და ნინო ტაბიძე ქუჩაში გამოვიდნენ სასეირნოდ. ფული არ ჰქონდათ, რომ სადმე შესულიყვნენ. პაოლომ ცხელი ქართული პური და მთავე კიტრი იყიდა. შუა პროსპექტზე შეექცნენ ვახშამს გაქმრიელად. ისხდნენ ასე მთელი ღამე, კითხულობდნენ ლექსებს, უსმენდნენ ერთმანეთს. გაკვირვებულ გამვლელთაგან ზოგიერთი შეჩერდებოდა და უსმენდა. უბრალოდ პოეზიით იყვნენ შეპყრობილნი.

პოეზიით სნეული იყო პაოლოც!

უსამართლობა გულის უდრდნიდა. ვერ ითმენდა და არ შეეძლო, პროტესტი არ გამოეთქვა. რევოლუციის პირველ წლებში, ქუთაისში სრული ანარქიის დროს, ქუჩებში მეგობრებთან ერთად დარბოდა და გაიძახოდა: „ჰკათ ბურჟუებს, ჰკათ სპეკულანტებს“. შემდგომში ამ გამოსვლებმა მწვავე ხასიათი მიიღო.

თარგმნიდა ბევრს.

თარგმნიდა იმ პოეტებს, რომელთა შესახებაც გარტაცებით შეეძლო ლაპარაკი. უარყოფდა დანტესა და შექსპირს, უყვარდა პუშკინი და რემბო.

უცნაური იყო პაოლოს ხედვა, განსაკუთრებით კი დარიანული ლექსები. ჰო, სწორედ ის ლექსები, რომლებიც „ეღენე დარიანს“ ეკუთვნოდა. ეს ქალი პაოლოს ღირიკული გმირი და მისგან სრულიად განსხვავებული ლექსების ავტორი იყო. პოეტურ სარბიელზე ის 1915 წელს გამოჩნდა. ვინ იცის, რა იყო ეს პაოლოსთვის?...

მართლაც, ვინ იცის!...

უყვარდა ოჯახი.

ნინო ტაბიძე თავის მოგონებებში გულთბილად საუბრობს შეყვარებულ პაოლოზე, ერთი „მზეთუნახავი“, ქალიშვილი რომ შეჰყვარებოდა:

„ერთხელ ხელოვნების სახლის თავზე მედიტონ ბალანჩივაძესთან ერთად ვიჯექი. იმ დროს პაოლო

შემოვიდა–მაღალი, ლამაზი, მხიარული, თან ჰაეროვანი, ფაფუკი, დიდებული, გაშლილთმებიანი ქალიშვილი შემოჰყვა, მართლაც მზეთუნახავი გახლდათ. პაოლომ გვერდით ბელურა გვეგონებოდათ, მაშინვე მომეწონა.

მაღე პაოლომ თამარ სერებრიაკოვა ცოლად შეირთო...

და აღარ იცოდნენ, რა ექნათ თეთრ აფრებს...

პაოლო, მიუხედავად ყველაფრისა, მაინც ოდნავ ნადვლიანი თვალებით აკვირდებოდა ცხოვრებას. ხედავდა ცუდს, მაგრამ საყვარელ ადამიანებამდე არ უშვებდა მას. აფთარივით ეღვა მეგობრებს წინ. აიტანდა ყველაფერს. იცოდა ეს და უკან არ იხევდა. უბრალოდ, შეეძლო სიყვარული!

მართლაც სნეული იყო იგი...

მერე...

მერე უეცრად შეიცვალა ყველაფერი... მერე თითქოსდა აირია ყველაფერი. უსამართლობა ვერ აიტანა მართაღმა სულმა.

„ეს ადამიანი, რომელსაც ყველაზე მეტად ჭადვებით განათებული დარბაზები, ტაშებით ახმაურებული აუდიტორია, ბრწინვალე ბანკეტები და არტისტული ყავახანები უყვარდა, თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ წელს ძალიან განმარტოვდა. 1937 წლის ზაფხულში ის ხშირად თავისი ბინის ლოჯიაში ჯდებოდა ჯაფარიძის ქუჩაზე და სვედიანად გასცქეროდა ვოლგოთის მთას. ხანდახან ბოტანიკურ ბაღში ადიოდა და ცდილობდა, აფორიაქებული სული დაემოშმინებინა თითქმის დამშრალი ჩანჩქერის პირას.“ (გ. ქიქოძე)

შენეღდა თეთრი აფრების ქროლვა...

„თეთრ რაინდს,“ უწოდებდა გრივოდ რობაქიძე.

„სიამის ტყუებს“ – ტიცციანი.

უყვარდათ იმიტომ, რომ უყვარდა ყველა და იმიტომ, რომ სნეული იყო პოეზიით.

მერე...

მერე ცილისწამება...

მერე პაოლო იაშვილის უკანასკნელი დღე, 1937 წელი.

საღამოა, მწერალთა კავშირში ბელიაშვილის საქმეს განიხილავენ, სტალინის აუჯად მოხსენიება ბრალდება, უარყოფს – არ უჯერებენ. პაოლო იჯდა ერთხან, ეწეოდა. მერე ადგა და უხმოდ გავიდა. მალევე გაისმა სროლის ხმა და ქალის კივილი.

... განერებულიყვნენ თეთრი აფრები...

„კედელთან ადამიანი იყო ჩამხობილი, კეფიდან სისხლი მოწვეთავდა, თოფის ლულა პირში ჰქონდა განხერილი...“ (სერგო კლდიაშვილი).

რატომ?

რისთვის?

არავის დაჰბადებია ეს კითხვა.

მერე გაიხსენეს, ილიასადმი მიძღვნილ ერთ-ერთ წერილში რომ წერდა: „საქართველოში თვითმკვლელობა და მკვლელობა ორივე ბუნებრივი ხვედრია პოეტისათვის.“

ბუნებრივი ხვედრი იყო კი მისთვის ეს?

... განერებულიყვნენ თეთრი აფრები...

... მაგრამ არსებობენ კი ქვეყნად თეთრი აფრები?

– ... ალბათ !

სთხოვეს ტიცციანს, პაოლოს საქციელი დაეგმო, სხვებსაც სთხოვეს ...მაგრამ:

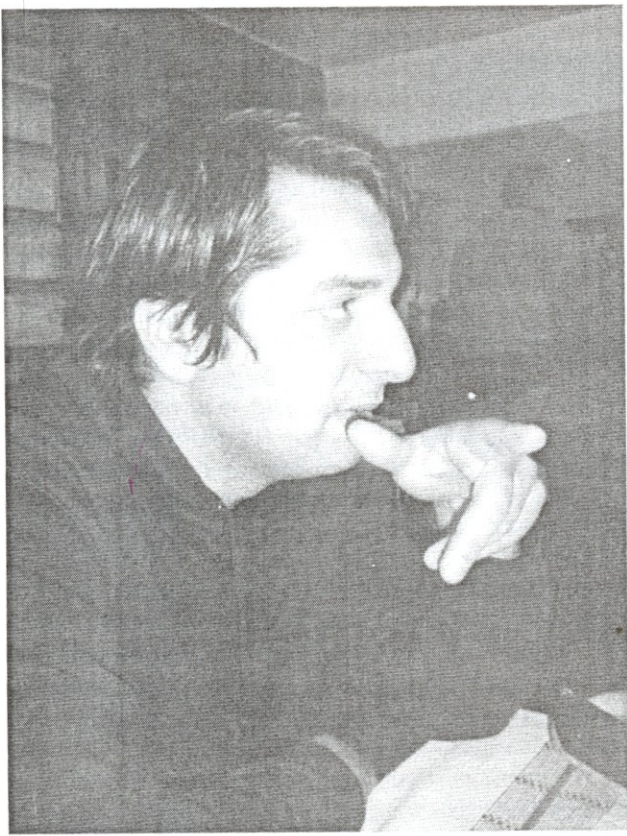
„სხვა მეგობრებმა და პოეტებმა გვადარა აღმასს, ვიცე, გავტყდებით და არასოდეს მოვიღუნებით.“ და არასოდეს მოვიღუნებით...

საქართველო

თამარ ბებუშიძე.
თათია ღვებუაძე

„რაც არ არის, მე ვქმნი“

რაცი ამაღლობელი

პოეტი. არა იმიტომ, რომ ზედმეტად „ვთავმდაბლობ“ ან „ვთავმადლობ“, უბრალოდ არ ვიცი. თუმცა არის რაღაც გარკვეული განცდები, რომლებიც მახსოვს, როდის დავაფიქსირე ჩემში პირველად. მაშინ თექვსმეტი წლის ვიყავი, ვწერდი ლექსს „შეხვედრა მეორედ“. სწორედ ამ დროს მივხვდი, რომ წერა მეტად მნიშვნელოვანი რამაა ჩემთვის, აქ აღმოვაჩინე ის განცდები, რომლებიც მიყვარს წერის დროს. ეს არის რაღაც მნიშვნელოვანი ადრენალინი, ყოფითი ენით რომ ვთქვათ. ამიტომ იმეორებ და იმეორებ ამ წერის პროცესს და არა იმიტომ, რომ უბრალოდ რაღაცას ხედავ და წერა გინდა, თუ ამას ჰქვია დაბადება...

– რით არის რაცი ამაღლობელი კმაყოფილი და რით არა?

– ვარ საკუთარი თავით კმაყოფილი და უკმაყოფილოც. პროცენტულად რომ ვთქვათ ასე–50/50.

– ამქვეყნად ყველაზე მეტად რა ან ვინ გიყვართ?

– ჩვენ ყველას ჩვენი თავი გვიყვარს. რაც არ უნდა მოვიგონოთ, რომ გვიყვარს ის, ეს მაინც არ იქნება მართალი. შენ ხარ ობიექტიც და სუბიექტიც, რომლის გარეშეც სიყვარული არ შედგება. მარტო შეიღია ისეთი ცნება, რომელიც საკუთარ თავზე მაღლა შეიძლება დააყენო, იმიტომ რომ საკუთარი თავიც არის და დამოუკიდებელი არსებაც.

– თქვენი ოჯახის შესახებ რას გვეტყვი?

– უპირველესად, ალბათ, იმას ვიტყვდი, რომ ოჯახი არ არის მექანიზმი. მე ჩემს მეუღლესთან არა მაქვს იმის ყოველდღიური განცდა, რომ ჩვენ ვართ ცოლ-ქმარი. ყოველდღიურად ჩვენ გვაქვს მეგობრობა. ოჯახი ეს ის ყველაზე ახლობელი ადამიანია, რომელთან ერთადაც ატარებ უმეტეს დროს, ვიწვევს მასთან ერთად ჩაის დალევა, საუბარი, ფიქრიც კი. მარტო რომ არ აკეთებ რაღაცას, ეს არის ოჯახი. ამიტომ ჩემთვის ეს არ არის ერთგვარ კრიტერიუმში ჩასმული ცნება, არ არის რუტინა. ოჯახი მყუდროებაა. როცა ურთიერთობებზე მეტია სახელი „ოჯახი“, მაშინ გეკარნახობს იგი ურთიერთობათა ქცევების წესს. სახლში მე მივიღივარ იმიტომ, რომ მინდა და არა იმიტომ, რომ უნდა მივიდე, რადგან ოჯახია ასეთი.

– ახლა თქვენს შემოქმედებაზე ვისაუბროთ. რას განიცდით, როცა რაღაცას ქმნით?

– ძნელია ამის ახსნა, თავად ეს პროცესია ყველაფერი. შეიძლება შევადაროთ იმ გრძნობას, როცა კარგ მუსიკას უსმენ, თუმცა გააჩნია... ვერ გადმოვცემ...

ამქვეყნად ბევრი რამ არის. არის ხე და არის მთა, არის ცა და არის ჩიტი, არის დღე და ღამე, არის „მე“ და არის „შენ“. არის ერთი პოეტი–რაცი, რომლის პოეზიაშიც ბევრი რამ არის. არის ბევრი ზმნა და არსებითებიც ბევრია, არის გზა და არის „ანი“, „ბანიც“ არის, არის სული და არის სხეული. ვარ „მე“, „შენც“ ხარ. დო, რე, მი-ც არის.

რამდენი რამაა ამქვეყნად... რაც არ არის, ისიც არის, იმიტომ, რომ არის ადამიანი, რომელსაც არ ყოფნის „ქმნილის ქონა“; ამიტომ გვჩუქნის „ჩვენსავ თავს“. მუდმივად გვქმნის და გვჩუქნის ლექსებით, სიტყვებით, ზმნებით, კავშირებითაც კი...

ჩვენ ვესაუბრეთ ამ ადამიანს და ვეცადეთ გავვეგო სულ მცირედი მაინც იმის შესახებ, თუ როგორ ქმნის იგი თავის სამყაროს(თავის პოეზიას), რომლითაც ესოდენ საინტერესო და მიმზიდველია ჩვენთვის:

– როდის დაიბადა რაცი ამაღლობელი როგორც პოეტი?

ნამდვილად არ ვიცი, იმიტომ რომ ლექსების წერა არ ნიშნავს იმას, რომ დავიბადე როგორც

– აქვს თუ არა მნიშვნელობა გარემოს, როცა წერთ?

– აუცილებელი არ არის, რომ მარტო ვიყო, თუმცა ძალიან ხმაურიც არ უნდა იყოს გარშემო და ყოველ წამს ტელეფონმა არ უნდა რეკოს.

– ლექსს ერთი ხელის მოსმით წერთ, თუ მუშაობთ მასზე?

– არის ლექსები, რომლებზეც მთელი კვირა მიმუშავია. ზოგ ლექსს უცებ ვწერ, მაგრამ წერის დროს მე თუ არ დავინახე ასე თორმეტი ბჭკარი მაინც, სივრცე, განათება, ადგილი, დრო, სახეები, რომლებზეც ვწერ, ლექსი არ შეიქმნება. თორმეტცამეტ ბჭკარედში დანახული ატმოსფერო აუცილებელია, რომ პირველი ბჭკარი დაიწეროს. ეს ახლა, ადრე ყველაფერი სხვაგვარად იყო. წინასწარ არ ვიცი ხოლმე, რას დავწერ, მაგრამ ვიცი დაახლოებით კოორდინატთა სისტემის დონეზე. აი, მაგალითად: არის ტყე და იცი, რომ იქ სადღაც, სიღრმეში წყაროა. გვაქვს რუკა და წყარომდე უნდა მიხვიდე. მისვლა კი არ არის მიზანი, არამედ წყარომდე გადადგმული ყოველი ნაბიჯი წარმოადგენს შენს წყარომდე მისვლის მიზანს. იქ, გზაში უამრავი რამ მოხდება. სადღაც ჩიტი გამოფრინდება, იქ ხეებს შორის ნისლი გამოჩნდება, იქ მზე ჩავა... არ არის აუცილებელი, ყველაფერი იცოდე, რაც ამ გზაზე მოხდება, მაგრამ უნდა იცოდე, რომ წყაროსთან მიდიხარ.

– გაქვთ იმის შეგრძნება, რომ პოეტი ხართ? გრძნობთ თუ არა რაიმე განსხვავებას?

– ვერ გეტყვი. რასაკვირველია, ალბათ რაღაცით განსხვავებული ვიქნები, მაგრამ მე ეს იდენტიფიკაცია დამახინჯებულად მეჩვენება. ალბათ, მეტი დრო მეხარჯება სხვა რაღაცეებზე დაკვირვებისას. არ ხდება ისე, თითქოს შინაგანად გამუდმებით ვგრძნობდე, რომ პოეტი ვარ და ამით ვამაყობდე.

– რომელი პოეტები უყვარს რატი ამარდლობელს?

– ბევრი, რა თქმა უნდა, თუმცა ახლა ბროდსკით ვარ გატაცებული. ეს არის რუსი პოეტი, რომელიც ამერიკაში მოღვაწეობდა, 1995 წელს გარდაიცვალა. ძალიან დიდი პოეტი. გალაკტიონის შემდეგ ასეთი შთაბეჭდილება არცერთ პოეტს არ მოუხდენია. საერთოდ, ჩვენ – ადამიანები ისა ვართ, რასაც ვკითხულობთ, რა ინფორმაციასაც ვფლობთ, ამიტომ პოეტისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რომელ პოეტებს კითხულობს. იგი სერიოზული განმსაზღვრელია ამ მხრივ. აქ საუბარია არა მიბაძვაზე, არამედ შეგრძნებების ორგანოების გავლენაზე.

– ანუ არსებობს გავლენა სხვა პოეტებისა? და თქვენ ხომ არ გიგრძნიათ ეს გავლენა ოდესმე?

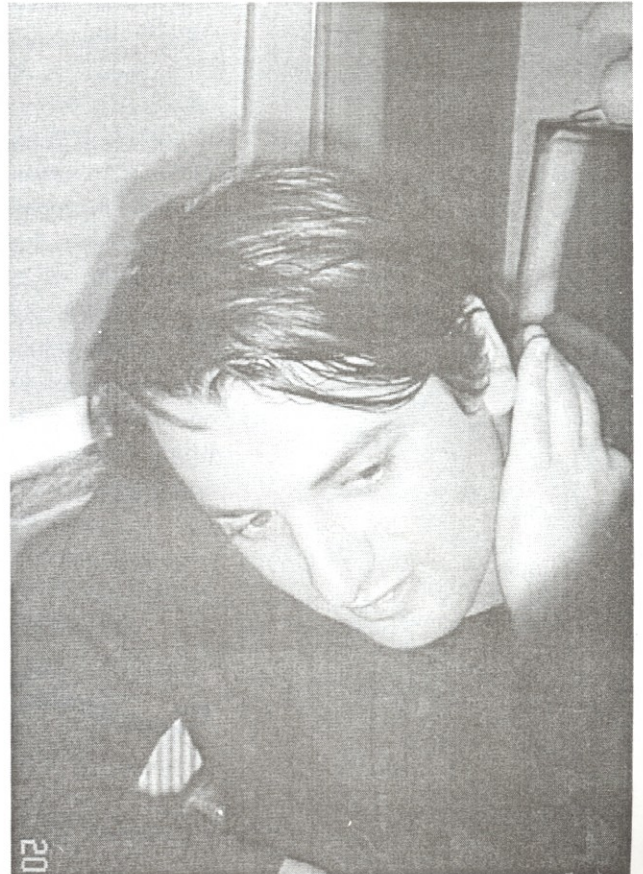
– ჩამოყალიბებულ ავტორს გავლენა არ აქვს. მას აქვს დიალოგი. გავლენა კიდევ სხვა რამეა. საერთოდ ახლა ძალიან ინტერტექსტუალურია თანამედროვე ხელოვნება. ჩვენამდე უამრავი ტექსტია დაწერილი, იმხელა არქივია თითქმის ყველა თემაზე და ყველაფერი გენიალურადაა. თანამედროვე ხელოვნება არის ამ ტექსტებს შორის რაღაცეების აღმოჩენა. მე არ მაქვს პრეტენზია, რომ რაღაც

აბსოლუტურად ახალსა და ორიგინალურს შევქმნი. მე მაქვს სურვილი, წავიკითხო ის ლიტერატურული ტყეები და ლანდშაფტები, რომლებშიც შექმნილია. მათში აღმოვანინო რაღაც ახალი. ანუ წერა არის კითხვა, აქამდე დაწერილის ამოკითხვა. თანამედროვე მწერლობა ამ ტყეებში უფრო ღრმად შესვლაა, მათში უფრო ღრმად ხეტიალია.

– თქვენს წიგნებზე გკითხავთ „ზმნა“ და „თუ“: რატომ ჰქვია მათ ასე?

– მე ძალიან მიყვარს ზმნა. მოგეხსენებათ, როგორია ის; თავისუფლად შეუძლია სამივე დროში გადაადგილება, არამატერიალური ქსოვილისგანაა შექმნილი, ხელით შეუხებელია, ძალიან დინამიურია და დენადი. მე მიყვარს ყველაფერი მოძრაობაში. ზმნა ენაში შემასმენელი ხდება და ყველაფერს თავის არსს და ამბავს შეასმენს. მნიშვნელოვანი მოვლენაა ზმნურობაც. სულიერი სამყაროს არსებობას მე ვხვდები ზმნებით. ღმერთმა ექვს დღეში შექმნა არსებობების სამყარო-ხეები, ჩიტები, ტყეები, მაგრამ რაც ქმნიდა, ესენი იყვნენ ზმნები. თავიდან არსებობდნენ სიტყვები. თუ სიტყვა ქმნიდა, მაშინ ჩემს ონტოლოგიაში, ანუ შესაქმეში, ასეთი დაყოფა მოხდა – ზმნები და არსებობები.

– „თუ“ ეს მუდმივი შესაძლებლობაა, ეს თუ... ის თუ...–არჩევანიცაა. რუსულში მას ორი გაგება აქვს: *если* და *будет*. ეს ბევრ რამეზე მეტყველებს. პოეტური „თუ“ ყველა შესაძლებელს ანუ გაქვავებულს, არადინამიურს, არსებულს მუდმივ კითხვას უსვამს, მუდმივ არჩევანში მოჰყავს. „თუ“ მოგიწოდებს, შესაძლებლობის სამყაროს დაუკვირდე და არა არსებულს.

– რატი, რომელი საუკუნის ადამიანი ხართ? უფრო ძველ დროში ხომ არ იცხოვრებდით?

– მიფიქრია ამაზე, სადღაც შეიძლება ეს მოგინდეს კიდევ, მაგრამ მე იმ დროისა ვარ, რომელშიც ვცხოვრობ და კარგადაც ვარ.

– თქვენი აზრით, როგორ ვითარდება პოეზია თანამედროვე საქართველოში?

– მოდი, ამაზე ცოტა ხუმრობით გიპასუხებთ—ამ ბოლო დროს კარგი ლექსები დაგწერე და ამიტომ ვთვლი, რომ კარგად ვითარდება.

– რას ურჩევდით დამწვებ პოეტებს, რომლებიც პოეზიის ასპარეზზე ჯერ არ გამოსულან?

– კითხვას, კითხვას და კითხვას! იმიტომ, რომ დღეს წარმოუდგენელია იყო ნიჭიერი პოეტი და არ იყო ერუდიტი ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით. ეს აღარ არის ეპოქა, როცა მხოლოდ პირადი ცხოვრების ტივილები განსაზღვრავდნენ დიდ პოეზიას, მაგრამ, რა თქმა უნდა, უმაგისოდაც არაფერი გამოვა.

– თქვენი აზრით, რა ღირს კულტურა და რა გვიჯდება უკულტურობა?

– თუ გავიხსენებთ იმ დროს, თუ როგორ მოვე-

დით აქამდე და გავიხსენებთ ირგვლივ ყველას, კონკრეტულად არავის და ზოგადად ყველას, მაშინ ვიტყვი, რომ ფული ჯდებათ გაუნათლებლობა, დპლომის აღება, სამსახურში მოწყობა. შესაბამისად, მივიდეთ საზოგადოება, რომელიც სულ სხვა ფასეულობებზე იყო ორიენტირებული. პროფესიონალიზმის პრობლემა დღესაც დგას. ყველაზე დიდი კაპიტალდაბანდება სახელმწიფოსთვის არის განათლება. არაფერი გვიშველის, თუ არ არის ინტელექტუალური რესურსი. ინტელექტუალური იარაღით აღჭურვილ საზოგადოებას კი ნებისმიერი საოცრებების მოხდენა შეუძლია. დიდი იმედი მაქვს, რომ ჩვენი საზოგადოება ამ ორიენტირს აიღებს, რადგან ეს არ არის მოდა, ეს არ არის პოზა, ეს არის აუცილებლობა, ის, რაც ადამიანს ადამიანად ხდის.

– დაბოლოს, რა უნდა გავაკეთოთ ჩვენ, ადამიანებმა, რომ გავხდეთ ერთი წვეთით მეტნი?

– თუ გავითვალისწინებთ, რომ ყველა წვეთში შეიძლება იყოს ზღვა, მაშინ ერთად უნდა ვიყოთ, იმიტომ, რომ, ყველანი წვეთები ვართ, ერთად კი—ზღვა!

წვეთი ზღვა არი, ზღვაში წვეთი
ღმერთში მთლიანი
სუნთქავს კაცი და კაცში ღმერთი —
ადამიანი.

თუმცა განუწყვეტლივ ბეწვზე კილია
მართალი არი,
მაინც საკუთარ თავზე დიდია —
უკიდევანო ზღვის სიმშვიდეა
ადამიანი.

ამ კიდის იქით კიდევ კიდია
სადაც ხმიანებს —
ადამიანი არის იდეა;
სხვა სიდიდეა
ადამიანი.

რატი ამალლობელი

როდესაც კრთიხარ და შენი ერთი
კვირის ხელებით პოულობ სივრცეს—
მე ვიცი, მართლა არსებობს ღმერთი,
რომელიც გიცავს, რომელიც გირწვეს
სიზმრების ლოგინს და შენი გულის
ფეთქვაში ცხოვრობს, თითქოს მიწიდან
აფრენილ მტრედის თბილი ღუღუნის
ხმებს გამოსცემდე და სული წმინდა
შენს სახეს ძერწავს გასული წლიდან.
შენა ხარ ჩემი გულივით ჩვილი
და მეც პირველად ეს სიტყვა—შვილი
მივხვდი, რას ნიშნავს, შესაბამისად
ჩემში ვატარებ განცდას მამისას.
ამგვარად ყველა ბგერა თუ სიტყვა,
რაც კი რამ ქვეყნად ოდესმე ითქვა
დასაბამიდან და იმის წინათ
დაიწივებს შენში გარკვეულ წილად
ცხოვრებას, სუნთქვას, ფარულ საუბარს
გააბამს შენთან და მოძრაობას
შიგნიდან გარეთ, გარედან შიგნით,
მიმართავს ფიქრის სახით თუ წიგნით,
შთაბუჭდილებით, სიზმრით, ასევე
საგნებში ჭვრეტით, რადგან სავსეა
სამყარო სიტყვით და ეს სიტყვები
შენა ხარ თავად, დაეკითხები
სიტყვებს თავისი თავის შესახებ,
სიტყვებს გააღებ, სიტყვებს შეაღებ
სიკვდილ-სიცოცხლის კარიბჭის მსგავსად,
ერთმანეთისგან გაარჩევ ფასადს,
ფორმას, შინაარსს, გარეს და შინას,
ყოველ მცენარეს, თუ როგორ ფშვინავს,
ცხოველს შეიგრძნობ, ჩიტის გალობა
იქნება შენთვის ერთიანობა
სიტყვების მიღმა არსებულ სულის,
ვინმეს ან რამეს, რომ არ ჰკავს სულაც,
ის არის როგორც შეგრძნება, სუნთქვა,
რომელიც სიტყვებს ვერ გამოუთქვამთ
ისევე, როგორც ერთი შეხედვით
შენს უმნიშვნელო ხელის ცეცებას,
უმიზნო მზერას, სივრცის მეძებარს
პირდაპირ გეტყვი, რაც შეეხება
შენს ამ ქმედებას, სულ რომ მოველი,
აქვს მნიშვნელობა განუზომელი,
რადგანაც მივხვდი, რას ნიშნავს ძე და
რას ნიშნავს მამა. რას ნიშნავს შენთან
ყოფნა და მერე შენში შეგრძნება,
შენს ჭურჭელს სული როგორ ეძლევა,
როდესაც კრთიხარ და შენი ერთი
კვირის ხელებით პოულობ სივრცეს,
მე ვიცი, მართლა არსებობს ღმერთი
და გულში გიცემს.

რატი ამაღლობელი

„ჩაჩეებულხარ, ჩონგურო, ლარები ჩაგიჩანგობა!〇〇

ეს სიტყვები ცნობილ ხალხურ მეღეჭეს ივანე წიკლაურს ეკუთვნის; მასზე და არა მარტო მასზე ბატონმა ვახუშტი კოტეტიშვილმა და ბატონმა ლექსო ჭინჭარაულმა გვიამბეს. გვითხრეს, თუ როგორი აღტკინებითა და მღელვარებით იწერებოდა (და იწერება) ქართული ხალხური ლექსები და როგორი სიფაქიზითა და სინაზით ექცევა მას ლიტერატურა. ხალხურობა ეს არის ის, საიდანაც მოვლივართ ჩვენ, ისიც, რასაც ჩვენ ხშირად ვივიწყებთ, ისიც, რასაც ჩვენ ვკარგავთ ან ვინარჩუნებთ, ისიც, რისი მოსმენაც თვალზე ცრემლის გარეშე არ შეგვიძლია.

ზეპირსიტყვიერება „მინეულია ფოლკლორული ტექსტის გავრცელების ერთადერთ გზად, რაც, ამ თეორიის მიმდევართა აზრით, განპირობებულია ფოლკლორულ პროცესში მონაწილე მასების წერა – კითხვის არცოდნით, ეს ამავე დროს არის მიზეზი, სხვადასხვა ვარიანტის წარმოქმნისა, ვინაიდან ტექსტის მოსმენასა და მის გამეორებას შორის წერილობითი ფიქსაცია არ არსებობს” (ვახუშტი კოტეტიშვილი, „ფოლკლორული პარადოქსი“).

ზეპირსიტყვიერება – ზეპირად მეტყველება ანუ ის, რასაც ჩვენ ხმამაღლა ვამბობთ, სხვის გასაგონად ვამბობთ, რაც ცოცხალია, დინამიკურია.

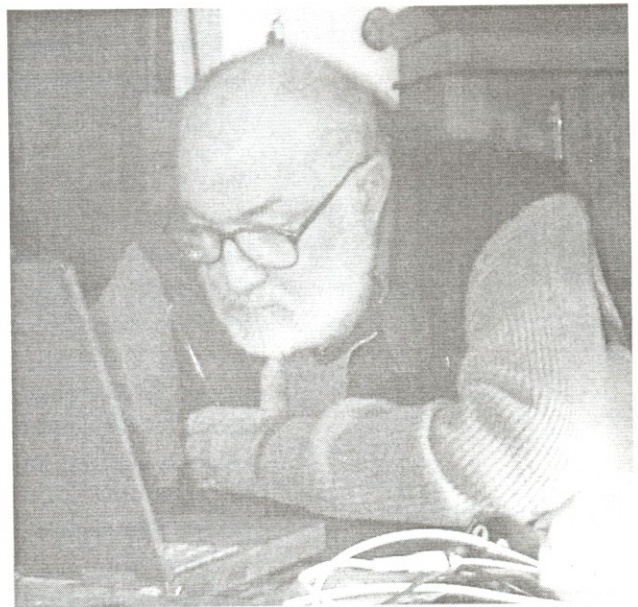
ზეპირსიტყვიერება – გადაცემა აზრებისა, იდეებისა, ფიქრებისა, საუბრებისა; მამიდან შეიღზე, თაობიდან თაობაზე, ეპოქიდან ეპოქაზე.

ძნელია, ზუსტად განმარტო, რა არის ზეპირსიტყვიერება. ეს იგივეა, რომ ხელით შეეხო ცოცხალ სიტყვას და მუჭში იგრძნო მისი გულისძეგრა, ეს იგივეა, რომ ახვიდე მთის ყველაზე მაღალ მწვერვალზე და სივრცეებს გასძახო: „ლექსის თქმა მწადის, ჩონგურო, შენც ამაყოლე ბანია,” კლდეები კი ექოდ გაეპასუხონ შენს ხმას. ეს იგივეა, რომ ყოველგვარი მატერიალური შესაძლებლობებისა და სახსრების გარეშე სოფელ–სოფელ იწანწალო თუშეთში თუ ღუშეთში, რომელიღაც ერთკომლიან სოფელს მიაღვე და დაკაწრული ხელებითა და აფორიაქებული გულით აქოშინებულმა ჩქარ–ჩქარა ჩაიწერო მოხუცის მიერ წარმოთქმული ორიოდ გართიმული ფრაზა, ჩაიწერო და მიხვდეთ-ამისთვის ღირს ცხოვრება...

სწორედ ამას აკეთებდნენ ჩვენი ჟურნალის დღევანდელი სტუმრები, ბატონი ლექსო ჭინჭარაული (ლექსო პაპა) და ბატონი ვახუშტი კოტეტიშვილი, რომლებმაც პატივი დაგვდეს, თავიანთ სამყოფელ-

ში მიგვიღეს და სიხარულით გაგვანდეს არცთუ ისე პატარა საიდუმლო–ფოლკლორი ასე ძლიერ იმიტომ გვიყვარს, რომ ფესვები აქვს ღრმად გადგმული ჩვენში, მყარადაც ამიტომ ვდგავართო მიწაზე.

P.S. „იდახე, ჩემო ჩონგურო, დღეს გათლილო ვერხვისა, მანამ გიცოცხლობს პატრონი, ლექსებს ყოველთვის გეტყვისა”

ვახუშტი კოტეტიშვილი:

დიდი ხანია, რაც ფოლკლორისტიკა არსებობს როგორც მეცნიერება, მაგრამ მისი ზუსტი განსაზღვრება მაინც არ გვაქვს. ზოგადად, ეს არის ხალხური შემოქმედება.

თეორიულად, ფოლკლორს ოთხი ნიშან-თვისება გააჩნია:

პირველი, ეს არის კოლექტიური აზროვნების ნაყოფი. აქ რაოდენობას ესმება ხაზი. მაგალითად, მე მეღეჭე ვარ და ვთქვი ლექსი ზეპირად, იმიტომ რომ წერა-კითხვა არ ვიცი, ეს მოისმინა მეორემ, რომელმაც დამახსოვრება სცადა, მაგრამ რაღაც დეტალი დაავიწყდა, ამიტომ თავისებურად გაღეჭსა და წამოვიდა მეორე ვარიანტი, შემდეგ მესამემ მოისმინა, მეოთხემ, მეხუთემ და ა.შ ვინაიდან მის შექმნაში კოლექტივი იღებს მონაწილეობას, ამი-

ტომ კოლექტორობა არის უმთავრესი ნიშანთვისება ფოლკლორული ნიმუშისა.

მეორე ნიშან-თვისებაა ვარიანტულობა. ლექსს თუ ვარიანტი არ გააჩნია, ის ფოლკლორული არ არის.

მესამე აუცილებელი პირობა გავრცელების ზეპირსიტყვიერი გზაა. მისი წერილობითი ფიქსაცია არ ხდება.

მეოთხეა ანონიმურობა. დღეს კი ცნობილია, რომ ეს მე ვთქვი-ვახუშტიმ, მაგრამ ხვალ ზოგი ვახუშტის მიაწერს, ზოგი გიორგის, შემდეგ კი საერთოდ დაიკარგება სახელი. „თავფარავნელი ჭაბუკი“ ვინ თქვა, არც ვიცით.

ეს კანონიკა მიღებული იყო მთელს მსოფლიოში, როგორც დოგმა.

მე მქონია ასეთი შემთხვევა, როცა ერთმა ფშაველმა კაცმა თქვა ლექსი ექსპრომტად. მის შექმნაში კოლექტივს მონაწილეობა არ მიუღია, ვარიანტი არ ჰქონია, არც ზეპირსიტყვიერად გავრცელებულა, ანონიმურიც არ იყო, ვინაიდან ავტორი ჰყავდა—იოსებ ბაღაშვილი, მაგრამ მის მიერ თქმული ლექსი იყო ხალხური, იმიტომ რომ მასში იდო კოლექტიური აზროვნების კოდი.

მაშასადამე, კოლექტიურობა არა როგორც რაოდენობრიობა, არამედ როგორც თვისობრიობა. ამაზე დაწერილი მაქვს სტატია – „ფოლკლორული პარადოქსი“ და გავაკეთე დასკვნა, რომ ჭეშმარიტად ხალხური ლექსი მის გახალხურებამდე უკვე ხალხურია.

რაც შეეხება კაფიაობას, ეს ბევრ ქვეყანაში არსებობს, როგორც ერთგვარი პოეტური შეჯიბრი, პაექრობა. კაფია შეიძლება იყოს ერთპიროვნული, ანუ საკუთარ თავზე ნათქვამი თვითთრონია. აგრეთვე არსებობს ორპიროვნული კაფია, ანუ ერთი იტყვის მხოლოდ ორ სტრიქონს, მეორე შემდეგ ორს მიაბამს და ასე გრძელდება.

იყო ერთი ცნობილი მელექსე – ჩონქარა, რომელმაც შემდეგი ერთპიროვნული კაფია თქვა:

*„ჩონქარაი ვარ ღვერათი,
დადივარ, როგორც კერატი,
წაწალს შავპირდი წუღებსა,
ვითომ თავადა ვკერავდი“.*

კაფია შეიძლება მალე დამთავრდეს, მაგრამ უნდა იყოს ექსპრომტული.

ერთი ცნობილი დარიბი მელექსე ხოხა მიდიოდა ცხენით, დაინახა, რომ მწყემსები სვამდნენ და ისიც მიიპატიჟეს, როდესაც ორი ჭიქა დალია, მათრახის ბოლო ნაკვერჩხალში ჩაუვარდა და ცეცხლი მოეკიდა. ერთმა მწყემსმა შეუმღერა (ფშავში კაფია-

ობას „შამდერნებას,, უწოდებენ):

*„-ცეცხლში რაღა სწოვ მათრახსა,
ჩემო ძმობილო ხოხაო?
-მა რა ვქნა, ძმობილ გენაცვლვოს,
სარჩო რით დავიცოტავო?
-მამაშენ იყო მდიდარი,
ცეცხლში არასა სწოვდაო.
-მე იმთვე კიდევ დამრჩება,
რაც მამაჩემსა ჰქონდაო“.*

ეს იყო ორპიროვნული კაფია, რომელიც მალე დასრულდა, რადგან ძალიან ენამოსწრებული იყო ხოხა.

ფშავში არ არსებობს პურ-მარილი, კაფიაობა რომ არ გაიმართოს. იქ ნიჭი ყველას აქვს.

ჩვენ, ანუ მე, ალექსი ჭინჭარაული, თენგიზ მირზაშვილი და სხვანი დავდიოდით სხვადასხვა სოფლებში და ვავროვებდით ფოლკლორულ მასალას, ვეძებდით ნიჭიერ ხალხს. ამ სიარულში ბევრ საინტერესო შემთხვევას შევსწრებივართ. ერთხელ გავივით, რომ ფშავში ერთ მიყრუებულ, ხუთიოდკომლიან სოფელ ვერხველში ცხოვრობდა ვიღაც მელექსე ქალო-ივლიტე შავერდაშვილი. წავედით მის სანახავად. ბევრი ვიარეთ და, როგორც იქნა, მივადწიეთ. მას ორსართულიანი სახლი ჰქონდა, მაგრამ ჩვენ გომურში მივიღო. გაკვირვება რომ შეგვატყო, აგვიხსნა, რაშიც იყო საქმე-თურმე თვითონ ამ ბოსელში ცხოვრობდა, სახლი კი საქონლისათვის და კრუხ-წიწილებისთვის დაუთმია. რადგან ისინი ბევრნი არიან და მე ეს პატარა ადგილიც მყოფნისო.

ჩემზე და ლექსოზე ერთ ისტორიას მოგიყვებით: ერთხელ საკმაოდ გაშიშვლებულ მანდილოსნებთან ერთად მოვხვდით საზოგადოებაში და ლექსომ გადმომიჩურჩულა:

*„მიმოიხედე, ჩემო ვახუშტო,
რა გამომწვევად ხდუმან ღუმანი
მზადა ვარ, თითო ყველას ვახიშტო
და დავურივო თუმან-თუმანი“.*

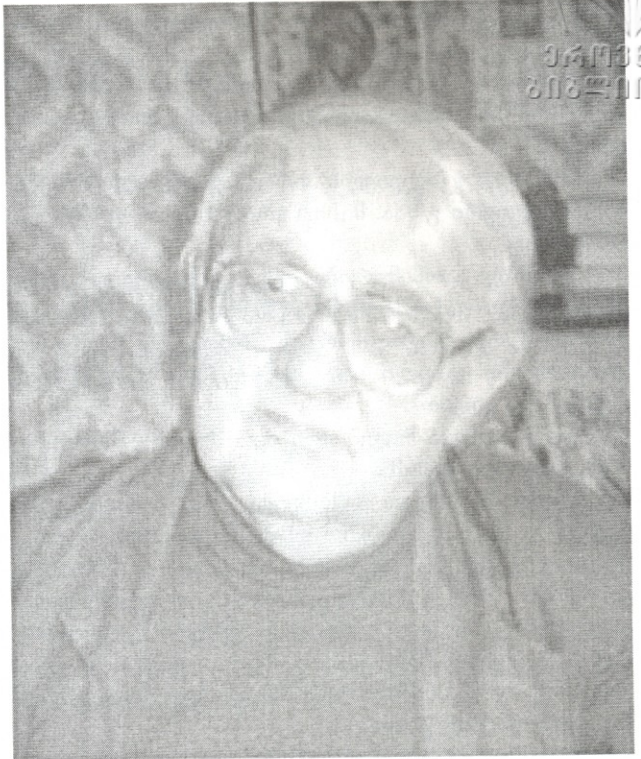
მე ვუპასუხე:

*„რა ვიპახუხო, ჩემო ალექსი,
არა გღალატობს მამრის გუმანი,
ასე სასწრაფოდ როგორ გალექსე
შენი კოლევის გულის თქუმანი“.*

ამას წინათ, სკაბრეხული პოეზიის კრებული რომ გამოვეუშვი, დიდი გაკიცხვა მივიღე ზოგიერთებისგან, მაგრამ უნდა აღვნიშნო, რომ ეს არის სწორედ ფოლკლორი და ხალხურობა, რადგან მთაში კაფიაობა თითქმის სულ ამ თემაზე მიდის. ამიტომ, ვფიქრობ, რომ ცუდი ამაში არაფერია.

ესაუბრნენ
მაკა ელიბაშვილი
თამარ ლოლიაშვილი

ძალიან მნიშვნელოვანი ფენომენია ფოლკლორი და, საერთოდ, ზეპირსიტყვიერება. მეცნიერულად იმის განსასჯელად, თუ რას ნიშნავს და რას გულისხმობს ეს სიტყვა, ნამდვილად არ გამოვდგები. ეს არის უბრალოდ ხალხის შემოქმედება, ხალხური პოეზია ან პროზა. დღესდღეისობით ხალხურს ვეძახით ყველაფერ იმას, რასაც ავტორი არ ჰყავს, თუმცა, რა თქმა უნდა, თითოეული ფოლკლორული ნიმუში ავტორის შექმნილია, მაგრამ დროთა განმავლობაში მას რაღაცეები ჩაემატა, ან სულაც მოაკლდა, გარდაიქმნა, დაიხვეწა—ეს არის ნაწარმოების ხალხურობა. აი, მე, მაგალითად მოვიყვანდი ჩემი მეგობრის, ვახუშტი კოტეტიშვილის მამის—ვახტანგ კოტეტიშვილის მიერ გამოცემულ წიგნს - „ქართული ხალხური პოეზია“ (მოგეხსენებათ, ვახტანგი რა კაციც იყო, მეცნიერი, მსახიობი, მოქანდაკე). ამ წიგნში წუთისოფლის რაობაზე ერთი ლექსი:

*„წუთისოფელი რა არის,
ავორებული ქვა არის,
ხადაც კი დავიბადებით,
იქვე საფლავი მზა არის“.*

იქვე გრძელდება: „ყველა ადამის შვილი ვართ, თათარიც ჩვენი ძმა არი“. ჩემი აზრით, ეს სხვადასხვა სტროფებია, შემდგომში შეერთებული, მიმატებული, ჩართული.

ხალხური ცნებებია ასევე შაირი და კაფია. შაირი არაბული სიტყვაა, კაფია კი არ ვიცი. ამბობენ, ეს შეიძლება „ლაყაფი“, სიტყვიდან მოდიოდესო, ლაყობასთან რომ არის დაკავშირებული, ან კაფია მკაფიოს ნიშნავდესო. საერთოდ, ორივე, შაირიც და კაფიაც, ძალიან დაბალი რანგია პოეზიისა. პოეზია სხვა რამეა, ფართო გაგებით ეს არის ვაჟა, გალაკტიონი... კაფიაობა უბრალოდ გაპასუხებაა. ხადაც ორი კაცი ერთმანეთს გაეპასუხებოდა, ყველაფერი კაფიაობა და შაირობა იყო. მოშაირე სტროფ-სტროფ სიტყვებისა და აზრების გამომთქმელს ერქვა; მაგრამ სიტყვა მოშაირე არ შეიძლება ეხებოდეს „ვეფხისტყაოსანს.“ მის ავტორს ამას ვერ დაარქმევ-მოშაირე ეს არის ხალხში სახუმარო, საკმაოდ ხშირად სკაბრეზული ფრაზების მთქმელი სიტყვის მოგების მიზნით.

ძალიან აქტიური პროცესი იყო კაფიაობა და შაირობა ქვიფის დროს შეზარხოშებისას. ამ დროს წამოისერიდნენ ხოლმე ფრაზებს და აჰყვებოდა ერთი, მეორე. ძირითადად ორ-ორი ტაქტით ეკაფიაკვბოდნენ ერთმანეთს, მაგრამ ვინმე გამორჩეულადაც დააყრიდა და დაახვავებდა ხოლმე რითმებს ერთმანეთს.

მე ვფიქრობ, კარგი მოკაფიავე რომ იყო, უმთავრესი ნიჭია და მიჩვევა, რა თქმა უნდა. ამ მხრივ, ყველაზე ნიჭიერები ფშავლები არიან. მაგალითად, ვაჟა მოკაფიავედ არ ვარგოდა, ძალიან ხშირად ამარცხებდნენ, მაგრამ კარგი მოკაფიავე იყო აკაკი შანიძე, უდავოდ ნიჭიერი. მის ბიძას ქვედა ფშავის ტერიტორიაზე დუქანი ჰქონდა და აკაკიც ხშირად ატარებდა იქ დროს (იმ პერიოდის განმავლობაში, როცა შემოვლებს ატარებდა სოფლებში). საერთოდ, კაფიაობა ადგილობრივი მნიშვნელობის მოვლე-

ნაა.თუ ვინმეს რაიმე კარგი წამოსცდება, იმას ავრცელებენ ხოლმე, თუმცა ყველაფერს ვერა. ერთ შემთხვევას მოგიყვებით. დუშეთში ერთგან არის ავტოსადგური. მოგეხსენებათ, ავტოსადგურებში საჭმელებსაც ამზადებენ, ხალხმა რომ წაიხემსოს. დუშეთში განსაკუთრებით კარგად ამზადებდნენ ხინკლებს. პოდა, შესულან ფშავლები დუქანში და მოუთხოვიათ ხინკლები და ლუდი. ცოტა ხანში შეამჩნია მედუქნემ, რომ ლუდი დაუღლევიათ, ხინკალი კი ხელუხლებლად დევს, მივიდა მაგიდასთან და იპოვა წარწერა:

*„დუშეთის სახინკლეშია
შემოველ შარახვევლი,
არ ვარგებულხარ, ხინკალო,
მე შენი შამამხვეველი...“*

ეს პირდაპირ გინებაა: მსგავს რაღაცეებს ამბობდნენ და იტყვიან კიდევ, მაგრამ ტელევიზიით ეს, ცხადია, არ გაშუქდება.

მე პირადად ბევრი კაფია მომისმენია, რადგან ხშირად დავდიოდი მთის სოფლებში, უფრო მეტად ვახუშტისთან ერთად. თავადაც ვკაფიაობდით. როცა ჩაწერა გვინდოდა, ვერიდებოდით იმათ, ვინც გაიძახოდა ჩვენ გვეითხეთო, რადგან ვიცოდით, კარგი მოკაფიავეები ძირითადად სიტყვაძვირები იყვნენ და დუმდნენ ხოლმე.

ხალხში სიარულსა და პრაქტიკულად მოძიებას, რა თქმა უნდა, ძალიან დიდი აზრი აქვს, განსაკუთრებით მაშინ, თუ არის სახსარი და საშუალება. აღვნიშნავ, რომ 1911-1913 წლებში აკაკი შანიძე მოგზაურობდა ხევსურეთში, თუშეთში, ფშავში, მთიულეთში, გუდამაყარში და არანგულებრივი მასალები მოიპოვა. ფოლკლორული ექსპედიციები ტარდებოდა მაშინაც, როცა გიორგი ლეონიძე იყო ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორი, მაგრამ, სამ-

წახაროდეს ჩანაწერები აღარ არსებობს, დაიკარგა. ძველი ჩანაწერები ბევრ რაიმეს გვეტყობდნენ ფოლკლორის შესახებ. მე საერთოდ მჯერა, რომ ხალხური სიტყვიერება უძველესი დროიდან მოდის. მაგალითად: მე-12 საუკუნეში იგი ძალიან მაღალ დონეზე უნდა ყოფილიყო განვითარებული. მაგრამ სიტყვა „ლექსი“ და „შაირი“ იმ დროს არ არსებობდა, ამიტომაც ვამბობ, რომ თავად „ვეფხისტყაოსნის“ პროლოგში ყველა სტროფი ჩამატებულია, ერთის გარდა: (რომელმან შეკქმნა სამყარო...)“

მე პირადად ბევრი რამ სწორედ ჩემი მოგზაურობების დროს შევისწავლე. უამრავი ნიჭიერი ადამიანი შემხვდა. ერთ ისტორიას მოგიყვებით, რომელიც თავად გადამხდა:

ერთხელ ფშავში ვიყავი. იქ იყო ასეთი კაცი – გიორგი მგელიაშვილი, რომელსაც „ერუ გიორგისაც“ ეძახდნენ. გახლდათ მეტად პროდუქტიული და ძლიერი მოლექსე. ამ გიორგის შვილიშვილები ხატობაში ამოვიდნენ, მეც ამიყვანა იქ მეგობარმა, უძილაურთაში. იქ დაგვხვდა ასევე ცნობილი მოშაირე შეთე მაცონიშვილიც, რომელიც ადრე ერუ გიორგის ეშაირებოდა. ახლა კი ვხედავ, ამ გიორგის შვილიშვილები დასვეიან შეთეს და ეკაფიავებიან, შეთე კი როგორც ძაღლებს, ისე იგერიებს მათ. მე ამ დროს გოგონებთან ერთად ვიჯექი, რომლებმაც მთხოვეს, შეთეს შეეპასუხეო – გეტყობა, ხევსური ხარ და კაფიაობაც გეხერხებაო. ვიცოდი, რომ ამისგან არაფერი გამოვიდოდა, მაგრამ მე ცოტა რამ გამეგებოდა პოეზიაში, მაჯამა გავუკეთე და ვუთხარი: „სულ დავუსეტყვავ შეთესა, რაც რომ შეხნა და შეთესა,“- ვიფიქრე, გამოვიჭერ-მეთქი, მაგრამ მან მიპასუხა: „მაგათი... ვინც ეგ ლექს შაგიკვეთესა!“, ბევრი ვიცინეთ ამაზე. ერთხელ კი თითქოს დავანამუსე: „მოხეცო, გვჩაგრაგ ახლებსა, რაისთვის არა გრცხვენია?“ – „ეგეთ მოხუც თუ გგონივარ, მომგვარე დედაშენია!“, - მითხრა. ხმის ამოდება არ შეიძლებოდა მათთან, მაშინვე გეტყობდნენ რაიმე უკეთესს.

ახლა აღარც კი ვიცი, ვინმე თუ დადის ასე და იწერს. მე უამრავი ჩანაწერი მაქვს, მაგრამ, ალბათ, ვეღარ მოვასწრებ გამოქვეყნებას, დიდი მასალაა.

კარგია, თუ თქვენ, ახალგაზრდებს გექნებათ შესაძლებლობა და რაიმეს მოიპოვებთ, გააშუქებთ, თორემ ცოტაც და სულ მთლად ჩაკვდება ჩვენი ქართული ტრადიციები. მე იმ შეთესთან მერეც ვიყავი,

სადღაც ტყეში ცხოვრობდა. გენიალური „მტყუანი“, იყო, უამრავ ამბავს მიყვებოდა, მეც ვიწერდინდო ვიწერდი, ფშავური ლექსიკონისთვის მცირდებოდა.

ხშირად ამას მე და ვახუშტი ვაკეთებდით ერთად. ვახუშტი ჩემი დიდი მეგობარია, იცით, ალბათ.

მაგრამ ამ ბოლო დროს რომ სკაბრეზული ლექსების წიგნი გამოუშვა, ის არ მომეწონა. ქართველი კაცის ბუნებაში ასეთი სიტყვების სახალხოდ გამოცხადება არ ჯდება. ამიტომ ამის დაბეჭდვა გამართლებულად არ მიმაჩნია. ვახუშტის ამის შესახებ დავუწერე კიდევ ორიოდ კაფია, გამოვაქვეყნე კიდევ, ერთ-ერთს გავიხსენებ:

„სხვა საქმე გამოლევია,
მიადგა სკაბრეზულებსა,
ვახუშტის აგრე ჰკონია,
მაგით იშოვის ფულებსა“

ახლა სხვა ეპოქაა. ახალი თაობა მოვიდა, თქვენ, ახალგაზრდებმა უნდა იმოქმედოთ. მე გირჩევთ, რომ არ დაკარგოთ ტრადიციები, ის, საიდანაც თქვენ მოხვედით. ბევრი უნდა იშრომოს. ყველა ეპოქაში ასეა, რომ ახალგაზრდები წინა თაობიდან იღებენ მაგალითს, თქვენც ასე მოიქეცით, თორემ ახლა მიიმე დღეში ვართ ქართველები, ყველაფერი ჩვენეული ხელიდან გვეცლება, უამრავ ტრადიციას ვკარგავთ. მე თუ მკითხავთ, სისხლის აღების ტრადიციაც კი არ იყო ცუდი. არსად იმდენი მკვლელობა არ ხდებოდა, რამდენიც ბარში, უბრალოდ მთაში ამას სხვა სახე ჰქონდა. თანაც ხევსური მთელი ძალით კი არ დაგარტყამდა, არამედ მხოლოდ მაჯით. მთელი ძალით ხანჯლის მოქნევა სილანრედ ითვლებოდა, სხვა სამართალი იყო მაშინ. ქალებსაც სხვა კრიტერიუმები ჰქონდათ. მაგალითად, ქალს კაბაში კოჭი არ უნდა გამოსჩენოდა. ერთი შემთხვევა ვიცი, როცა ქალი წაიქცა და კაბა აეწია, ვიღაცამ ჩაიქირქილა, მან კი იმ საღამოსვე თავი მოიკლა. ადრე ასეც ხდებოდა.

თქვენც ეცადეთ, არ დაკარგოთ ძველი წესჩვეულებანი და ისე იცხოვროთ, როგორც ეს შეჰყვარის ქართველ კაცს ქართულ ცხოვრებაში, იკითხეთ ბევრი და თქვენს ირგვლივ შეინარჩუნეთ ყველაფერი ქართული.

ესაუბრნენ
ლიზი შალიაშვილი
ლელა სისაური

„ჭრელამ თქვა უძილაურმა...“

ვაჟამ ბრძანა: „რამ შემქმნა ადამიანად, რატომ არ მოველ წვიმად, რომ ვყოფილიყავ მუდამა მთების გულ-მკერდის მივიდა“. სურვილით „გულგასერილ“, უცნობ ფშაველ გოგოს კი უთქვამს: „სიყვარულმა და ნდობამა სიკვდილ არ იცის ქალისა, ნეტავი ნისლად მაქცია, გადმოვივლიდი ქართთა, იქ დავიწყებდი წვიმასა, სადაც შენა ხნავ ხართა“. არცთუ აგრერიგად სახელგანთქმული მოლექსე ბოტი თომიშივილი კი იმავდროულად თავსაც იბეჩავებს და იკვებნის კიდევაც: „ბოტი ვარ თომიშივილი, კაფიას ვიტყვი ჭირითა, ლექსებით გატენილი ვარ, როგორც ღრუბელი წვიმითა“ დამერწმუნებით, სამსავე შემთხვევაში პოეზიის მაღალ რანგთან გვაქვს საქმე. კერძოდ, ბოტის შესახებ იფიქრებს კაცი: ამას ძალი შესწევს ქალილისა და, ვაი იმას, ვინც მეტოქეობას გაუბედავსო. მაგრამ ხალხს უთქვამს: მჯობნის მჯობნი არ დაიღვევო, – კაფიაობისას უცნობ ფშაველს ბოტისთვისაც „გადაუსხებებია“ სიტყვა:

ბოტი:—გაუნიანდა ბოტია,
მეხს ისვრის,როგორც ლახვარი!
უცნობი: – დედა ვუტირე, ისროლოს,
თავში – ქვა, თვალში – ნაცარი!

ასეთმა უცნობმა და უსახელო-სახელოვანმა წინაპრებმა შექმნეს ქართული სულიერი კულტურა, კერძოდ, უბადლო ქართული ხალხური პოეზია, რომელსაც ისევე უნდა მოვლა და დავასება, როგორც მის ტრადიციებზე აღზრდილი ჩვენი სახელოვანი კლასიკოსების შემოქმედებას. სამწუხაროდ, ეს ამოუწურავი და ფასდაუდებელი საუნჯე ჯერ-ჯერობით არც ჯერონად შეკრებილ-ადრესული გვაქვს, არც სათანადოდ შესწავლილი.

მაშინ, როცა მე ფშავში ვიყავი, ცნობილ მელექსეთაგან ორიოდედა იყო ცოცხალი – ბერიძე ხახონიშივილი (შეთე) და ჭრელა უძილაური.

გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე ამ უკანასკნელს რომ შევხვდი, ოთხმოც წელს გადაცილებული იყო, მაგრამ საღი და გამჭრიახი გონება ჰქონდა.

ლექსს მესამე პირში ამბობდა ხოლმე: „ჭრელამ თქვა უძილაურმა: თმა გამოთეთრდა თავშია, მაგრამ კიდევაც მითესავ სამი დღის ფეტვი ცაშია...“ ბევრი ლაპარაკი არ იცოდა, სიტყვას დაუფიქრებლად არ გადააგდებდა: „იმდენი ღუჭვა ლუქმას არ უნდაო, რამდენიც სიტყვასაო“; ან: „გაკრული ქვაო უკვენ აღარ დაბრუნდებოო,–ამბობდა ჭრელა (ისარი და პირით სიტყვა არ გასტყორცნო, არ მობრუნდეს).

თავისი ლექსებისა და კაფიების თქმა აგრერიგად არ უყვარდა, არ ტრახახობდა, ზოგსავით თავისას არ აქებდა და სხვისას არ აძაგებდა.

ჭრელა მოსწრებია წინა თაობის მოლექსე-მოშაირებს: ყრუ გიორგის (გიორგი მგელიაშვილს), ტოკას(ხვთისო იმერლიშვილს), ფოთოლათ მერცხიას(გამიხარდი ფოთოლაშვილს)...

ტოკას ჭრელა კახეთში შეხვედრია. თურმე ჭრელა თავისკბილა მოლექსეებს ჯაბნიდა. თოკას ეს ვერ მოუთმენია და ჭრელას გაჰკაფიავებია:

ტოკა: – ჩემთან გადმოხედ ჭრელაო, ვერ იტყვი ტოკასავითა!

ჭრელა: – დაგატრიალებ, მოხუცო, ახალწლის გოგრასავითა!

ტოკა: – ცრემლებ არ ჩამამადინო გატეხილ კოკასავითა!

ასე შეჰყოლიან და განთქმულ მელექსეს ჭრელა თავის ღირსეულ მეტოქედ ჩაუთვლია.

ყველა კარგ მელექსეს აქვს ლექსის თქმის თავისებური მანერა, ინდივიდუალური თემატიკა და პოეტური სახეები. მოლექსეთა ერთი წყება საგმირო ლექსების თქმით არის გატაცებული, მეორენი მუდამ ქილიკობენ და ენამახვილობენ, მესამენი სიყვარულს უხდიან მეტ ხარკს.

ჭრელა უძილაური თემატიკის მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. მის რეპერტუარში მხიარულ განწყობილებას პესიმისში ცვლის ხოლმე. ამ უკანასკნელს კი – საყოფაცხოვრებო მოტივები და ყოვლისშემძლე სიყვარულის ფილოსოფია.

ჭრელა უძილაურს დიდი მწუხარებაც უნახავს: მას ოთხი შვილი და მეუღლე ჰყავდა დაღუპული, ამას ჭრელა აუკვნესებია: „ჭრელამ თქვა თავის თავზედა: „ბუნავ კაცი ვარ, ცოდვილი. დავბერდი, აღარ შემიძლავ, ორახუდა ვარ მოხრილი. ფეხთ ერთურთს ვეღარ ვაცილებ, მიძე საწუთროს ბორკილი...“

მაგრამ ჭრელა ცხოვრებას მაინც ფილოსოფოსის თვალთ უყურებს. ყველაფერი დედის ბრალიაო, მითხრა: „სიკვდილსაც დედა აჩენს და სიცოცხლესაც. საცა სიცოცხლე გააჩინა, იქვე სიკვდილიც გააჩინაო“.

როგორც ჩანს, ეს ფშავში „მოარული“ სიბრძნეა: სიცოცხლესა და სიკვდილს ერთი დედა ჰყავსო. აი, რას ტირის შვილმომკვდარი ფშაველი ქალი: სიცოცხლე თავად გააჩინე, სიკვდილიც შენავ შვილი არის... „ამ წუთისოფელს თავი და ბოლო ერთად უძევს“ – ო, ბრძანა ვაჟამ და ესეც თქვა: „დამერთმა გიშველოს, სიკვდილო, სიცოცხლე შეგნობს შენითაო...“

ჭრელას აზრით, სიკვდილის მეგობარი სიბერეა. ჭრელამ წვივზე მოიკიდა ხელი და თქვა: „ეს წუის ჩერანი, ეს ნაკურთხი წუისა რო თხელეებას დაიწყებს, მაშინ ბერდები. სიბერეზე მამაცი არაფერი არ არი“. ამიტომ სძულდა ჭრელას სიბერე და

მას „საწუთროს ბორკილს „ ეძახოდა.

ერთ ქალიშვილს უთქვამს ჭრელასათვის: „აბა მე, რარიგა დაბერებულხარ! „– ჭრელას ექსპრომტად მიუგია: „ქალავ, ნუ გიკვირს სიბერე, შენც მალე დაბერდები, დაგიოხელებს ლოყები, დაგიოთეთრდება თმებია. სიბერესა და სიკვდილსა, მაგორს ვერ ასცილდები! ეს სიბერე და სიკვდილი ადრიდან მეგობრებია“-ო.

სამაგიეროდო, ამბობდა ჭრელა, „სიხარული და სიყვარული ერთ სასწორზედა დგანანო“. სიყვარულზე მაინც ისე გულსრულად და აღტაცებით მსჯელობდა, რომ ეხლაც შეყვარებული გეგონებოდათ. არც თავისი უიღბლო სიყვარული დაუფარავს: მიჯნურთა გრძნობებს ნათესავეები გადადობებიან წინ. „როგორც თვალი შორს, ისე გული შორს“-ო, უფიქრია ჭრელას და ერთხანს ფშავიდან კახეთს გადახვეწილა: „ტარიელივით უნდა ვქნა, უნდა გავიდე ველადა, შემოვიარო ქვეყანა საყვარლის საძებნელადა...“

უიღბლო მიჯნურს კახეთიდან თვალი მაინც ფშავისკენ გაურბოდა: „შაქრივნის – თავით გავხედავ, ჩამოშრა სერებიანო, მოგელი დაწუხებული, ფშავით მონაბერნიაო. იქნება გამაგებინო, ვის დარჩა ჩემი მზიანთვის აუყვავდა მკერდზედა, ან ხელ ვის გადახვიაო?“

ჭრელა უძილაური მეორე მსოფლიო ომის დროს ბრძოლის ხაზზე იდგა: „მშვიდობით, ჩვენებურებო, მეორედ მივალ ფრონტზედა. კირაით დაგკვიანდები, ვეღარ მოგივალთ დროზედა. სათიბად ვეღარ შევხვდები ეკლიანაის გორზედა“.

ჭრელა მძიმედ დაიჭრა; გამოკეთდა თუ არა, ისევ ფრონტზე წავიდა: „მარცხენას ფერცხალში

მამხვდა გერმანელთ გამოკრულია, ისივაც წავა ჭრელაი, რო მაურჩება წყლულია“. ომის შემდეგ მხნობლიურ სოფელს, კანატაის დაუბრუნდა და ისევ მხნობლიურ სათიბრად ეკლიანაის გორზედა“.

ჭრელა ახალგაზრდების საყვარელი მოხუცი გახლდათ. მას მართლაც ხშირად ეძახოდნენ „ჯეილები“, „ჩვენთან გადმოხე, ბიძაო“. მახსოვს, ახალგაზრდების წრეში ხინკლიან ხონჩას უჯდა და ფშავურ „უიპიტაურს“ სვამდა. უკვე ვთქვით, რომ ჭრელას თავისი ლექსების თქმა არ უყვარდა. მისი ლექსები ახალგაზრდებმა იცოდნენ ზეპირად. ისინი ამბობდნენ მის ლექსებს, ჭრელა კი სიტყვაძვირობდა. მაგრამ აი, ვილაცამ სიყვარულის სადღეგრძელო დაიწყო და ჭრელას თვალეში სულ სხვაგვარი შუქი აკიაფდა. მოხუცი ისეთი გატაცებითა და მეღანქოლიური ტონით ლაპარაკობდა, რომ იფიქრებდი, ალბათ, ძველი სიყვარულის იარები ჯერაც არ მოშუშებიანო. იგი ოდნავ თვალეში მოწკრეული, რბილი ხმით ამბობდა: „ნეტაი გაზაფხული ქნა, ფოთოლ არ ჩამოდიოდეს! ბარში ბუღბული გალობდეს, მთას შადრევანი ჰკიოდეს! ცოცხალ კაცს ცოცხალ კაცისგან გული რად უნდა სტკიოდეს?! „

ეს ახალგაზრდობის დროს დასმული კითხვაა. ამ კითხვაზე ჭრელამ ასე უპასუხა: „სიყვარული, ბიძაის კაცო, ეგ არი უწამლო ავადობა კაცობრიობის სისხლში შეპარული“-ო.

ვინმე უცხოს რომ მოესმინა ჭრელა უძილაურის იმდღევანდელი მსჯელობა სიკვდილ-სიცოცხლისა და სიყვარულის პრობლემებზე, ალბათ, გაუკვირდებოდა. მე არ გამკვირვებია, რამეთუ ვიცოდი, რომ ჭრელა უძილაური ჭეშმარიტი პოეტი გახლდათ.

გაგვიძეხ, ბერო მინდიავ,
მუხლი მაიბი მგლისაო,
გაიყოლიე ვაჟკაცნი,
ვისაც თავი აქვს ცდისაო!

ხალხური

უყო - ქიუსა*

პაატა შამუბია

გაქცევა

შენ საკუთარ თავს მოჰპარავ თავს,
მე კი საკუთარ თავში ვერ ვთავს-
ლები და გეტყვი, რომ ყოველდღე მკლავს
კალამი, რომელიც იმონებს მკლავს.
ყოველდღე ვიგონებ ჩემივე არსს,
რომელიც, არ ვიცი, გაქრა თუ არს.
ჩემშივე ვიგონებ ღმერთებს და მამონებს
და ბგერას, რომელიც ჩემსავ თავს მამონებს.
და როცა სიტყვები ბოლომდე მძღვეს,
გეტყვი, რომ ჩემამდე მოვედი ძლივს.
გეტყვი, რომ ბგერები გაფრენას რეკს.
ვწერდი და ვუსმენდი უმძიმეს როკს.
გეტყვი, რომ ამქვეყნად არავინ მყავს
და ვტოვებ ლოგინში საკუთარ ტყავს.
გეტყვი, რომ გეტყვი, რომ, როდესაც მსურს,
სურვილი მარიდებს ავსებულ ცურს.
მე ვიხიდი ყოველდღე საკუთარ თავს
და ვიცვამ იესოს, პოეტს ან გმირს.
გეტყვი, რომ საკუთარ თავში ვერ ვთავს-
ლები და გეტყვი, რომ ყოველდღე მკლავს
კალამი, რომელიც იმონებს მკლავს.

განწყობილება

სოფლის ბოლოში მამალმა
ამოამოქნარა მთვარე და
მერე მოვიდა დილა და
ცა ამო-თავთავ-თავეულ-და.
მერე ცისკარი გაიღო
და მზე წამწამზე წამოწვა,
მერე მზის სხივმა წამწამი
ნაპერწკალივით წამიწვა.
მერე მოვიდა მიზეზი,
რომ მეანცა და მელოთა.
ცაში კი იდგა უფალი
და აღარავის ელოდა.
იყო და არა იყო რა,
იყო რა? ბოლოქანქარა.
ჭირი მდინარემ წაიღო,
ლხინი იქა და აქ არა.
გზა იყო მიზნის მიმდრეკი
და უმიზეზოდ ბნელოდა.
მე კი ეზოში ვიდექი
და საკუთარ თავს ველოდი.

* ცნობიერებაში შემოსული მხატვრული ქმედების ნაყოფი

ციური ცენზურა

შენ მტვერი ხარ, ნუ შეახებ ხელს
ცაზე
გასაშრობად დაკიდებულ მზეს.
ნუთუ, ნუთუ, ნუთუ, ნუთუ ჯერ
კოლეგ
ვერ გაიგე, რა გიმტვერებს ჭერს.
ხოტბა ხარ თუ ხარ სამოთხის ხე,
იქნებ,
დრო ხარ, რომ გხრავს ხელდა-ხელდა-ხელ.
იქნებ მე ხარ, იქნებ შენ ხარ, იქნებ,
იქნებ,
იქნებ ბედის ლაბირინთში მიგნებ.
იქნებ ჭა ხარ, მზე, რომელშიც ჩანს,
იქნებ,
იქნებ ქვა ხარ, შენს სახელს რომ ჭამს.
იქნებ ხმა ხარ, ყველაში რომ ძვერს,
იქნებ,
იქნებ ძე ხარ და გიწოდებ გერს.
როცა მზის სხივს ხელისგულებს ფხან,
ივრძენ,
მტვერად შეგივრძნობს ხანდა-ხანდა-ხან.
შენ მტვერი ხარ, ნუ შეახებ ხელს
ცაზე
გასაშრობად დაკიდებულ მზეს!

შემომაცხოვარდი!

და მე
ღამე
მემოსა ტანს.
ღამეს
ღამე
დემონს ატანს.
ღმერთმა
ტანი
შემოსა რა,
სული
სალი
შემოსარა.
გწვები
სნებით,
წახვედი რა,
მთები
შვებით
წახვეტილან.
წვება
ბაღში
ბაღთა თაღი.
დახშე,
დახშე
ფარდა სახის.
სულში
ვნების
რა ცხოვარ დის.
შემო,
შემომაცხოვარდი!

საქართველოს
პარლამენტი
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

F12342

ანგელოზი მუზა მიზის
თეთრი, როგორც არაუანი...
მთები-როგორც დარაჯანი,
მთვარე-ნესტან-დარეჯანი.
გაყიდულა,
გაყიდულა,
გაყიდულა ოცნებები,
გაყიდულა კონკია და
ცრემლიანმა ვკოცნე პეპი.

გაყიდულა მარანი და
გაყიდულა მერანი,
გაყიდულა მარონი და
გაყიდულა მარონი.
გაყიდულა დოლაბი და
გაყიდულა დოლები,
გაყიდულა,
გაყიდულა,
გაყიდულა გულაბი.
გაყიდულან ბერები და
გაყიდულან ბერები,
გაყიდულან ფერებ-ფერებ-
ფერებ-ფერებ-ფერებით.
გაყიდულა პოეზია
მაცდურ აუქციონზე,
გაყიდულა სინათლე,რომ
მხარი აუქციონ მზეს.
გაყიდულა ოცნებები-
ოხვრით შენაქუჩები,
გაყიდულან ჩემი გოგოს
გაბუტული ტუჩები.

ყიდულობენ მგოსნები და
ყიდულობენ მგოსნები,
კაცები და ქალები და
ქლესები და ქოსები.
ყიდულობენ ბერები და
ყიდულობენ ბერები,
ყიდულობენ ფერებ-ფერებ-
ფერები-ფერებ-ფერებით.
და ხმაშიაც კმაყოფილი
კაცის უშნო რიხი დევს...
გვსიკვდილიც იგვიანებს,
აღბათ, ისიც იყიდეს!!!

* * *

შენ შეგიძლია, ყოველ დღით წამოდგე არა
სიზმარშემხმარი საწოლიდან, არამედ მხოლოდ
შენი თავიდან, სხეულიდან, რომელსაც ფარავს
გაუხედნავი უძილობის უწყვეტი სოლო?
შენ შეგიძლია უახლოეს გაჩერებაზე
რომ მიატოვო შენი თავი და შორს წახვიდე,
შემოისხურო შენი სიტყვა, როგორც ემბაზი
და გამოხვიდე სხეულიდან, როგორც სახლიდან?

შენ შეგიძლია? აღბათ, არა!.. მე შემიძლია!

ბოლო დროს

ვარდისფერ ბუჩქებში დამემალა
ანარეკელი ჩემივე ტანის,
მინდა

დაწყება რაღაც ახლის
და მერე ტაში
ჩემი თითების.
მითების

ხანაში არ დაგებადებულვარ,
თორემ ვიქნებოდი უფრო იისფერი,
უფრო ტყვიისფერი

დამიღვა დღეები,
თუმც ყურს არ ვუგდებ ექვნების კლარუნს
და მცირედ მაინც
ვარ ბედნიერი!

ვერ გეფერები?

არაფერია,
დავბინავდებით მე და შენ, ალბათ,
ოღესმე, სადმე, „ჩემს“ და „შენს“ გაღმა
ცის მიწურში.

და გვეცოდინება, რომ ვართ
ფერები,
უფლის ხელებით დანა-ფერები.
ზაფხულის პინით ანაფეთქები

მოსულა დამე,
საკრალურ მთვარეს გავუღებ კარებს,
მივანდობ აზრებს.

და დაიწყება ჩემში ამბავთა დენა,
რომლის დასაწყისიც ვიქნები მე,
ბოლო კი – შენ.
და იქნებ მზემაც

შემიყვაროს უძღები და უსახლკარო,
მაჩუქოს კარი.

და ავდარი შემომხსნას მხრიდან.
ვარ ბედნიერი!

ვიცი, მაინც ვარ ბედნიერი!
თუმცა იერი მაქვს უცხო და უმარტივესი.
მინდა

სიმწვანე ყვითელი ჭადრის,
დაწყება–რაღაც ახლის.

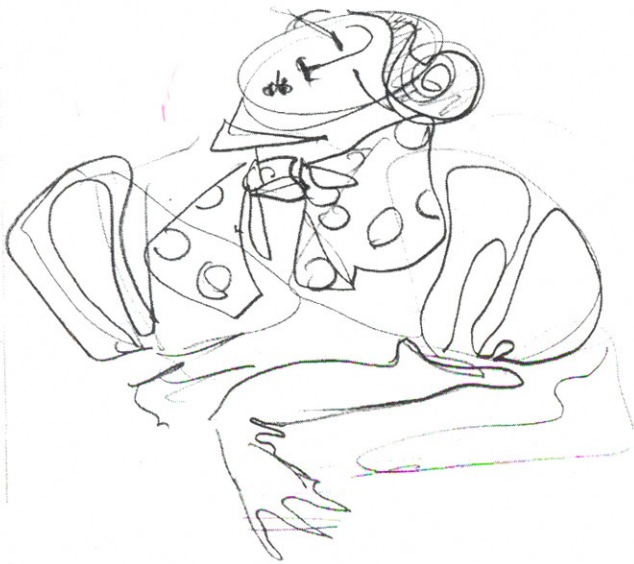

* * *

შენ გესმის ჩემი?
მე მესმის ცის,
მე მესმის მზის
და ზღვის...
და უნებურად ცრის,
და უნებურად ქრის
გრიგალი თავზე კლდის.
და უნებურად მდის
ცრემლი ნაავდრად დღის,
ცრემლი ნატახტარ მზის.

დისკოსებრ დღეში წვიმს.
წვიმა და ისევ ვორთი
შიშით ათქვირულ ხის.
ანათინათებს ცას
სხივი ატუზულ დღის,
მე კი წამწამებს ვხრი,
რადგან მრცხვენია მზის
ათაკარებულ თმის.
შენც ნუ დაირცხვენ, თქვი,
როგორ გადელვებს ხმა
ახლადგადაშლილ ტყის.
შენ გესმის ჩემი? ცის?
გესმის მზის? იქნებ ზღვის?
თუ უნებურად ცრის,
შენ დაელოდე ერთს—
ჩემ-ში გადაშლილ ფიქრს!

ლაცხა

გამოიზამორეს ჩემმა ფიქრებმა
ჩამომტერეული კედლების მიღმა,
ასე მეგონა!
ახლაც მგონია,
რომ თოვლი მხოლოდ თოვლი არაა,
რომ ქარი მარტო ქარი როდია.
და ზღვარზე, თურმე, გადამივლია.
სადღაც ოცნების სიდრმიდან ისმის,
თუ როგორ ამღვრევს სინუმეს ზარი,
გაუჩნდა ბზარი
ჩემს ფიქრებს და უფოთლო ტყეებს.
ტოტებზე სველი ხელებით ვკიდებ
ჩემს ნატვრის ხეებს.
შევახებ ველებს
გათოშილ მტევნებს.
გამივლის თოვა,
დავტოვებ ოთახს
და გამოხურულ კარების მიღმა
დამრჩება ფიქრთა გამლხვალი გროვა.
ო, როდის მოვა კვლავ
გაფრენის უსაზღვრო ნდომა?!

ონი

გამავსე შენით,
გამათბე ცით,
გადამითეთრე დამწვარი შუბლი,
ზამთრის სუსხი და
გამლღვალი დილა,
დამალევინე მზით!
თუ ცრემლი მდის...

დამე თბილია.
 მე თითქოს ვნებდები ჰაერის გამჭვირვალებას.
 ჩემი ხელები, როგორც ფერები
 მკერდსავე მთვარის,
 ეხებიან გაურკვეველ სივრცეს,
 და მეც ჩემს გარკვეულობაში შემაქვს ეჭვი.
 რატომღაც მინდა
 ავხედო ცას და
 არ ვიგრძნო დადლა.
 მე მინდა მაღლა,
 მერე რა, რომ ცივია მკერდი...
 ფრთხილად ვეხები ატომებად დაშლილ ჰაერს
 და დამეს ვუფრთხობ გამჭვირვალებას.
 და მერე რა, რომ ცივია მკერდი?..
 მე მინდა ზევით,
 სულ უფრო ზევით,
 თავბრუდამხვევი ქარების გვერდით,
 აჩქარებული სუნთქვების ფერხთით.
 სადაც არ არის სევდა და დადლა,
 ჩემი ოცნების გაღმა მხარეს
 ჩემი ფიქრების მიწურულს, სადაც,
 რომ ვიყო მეტი.

* * *

„სწავლობს გიგლა ტიტინა...“

...სხეულის კედლებში ვზივარ
მე, პოეტი,
ვზივარ უნილბოდ,
ვზივარ მარტო,
გადაშლილია წიგნი თითქმის
გადაშლილი სათაურით—
—„გზებზე მზის გადაღმა“ ...
რომელსაც კკითხულობ მე-პოეტი,
მე-უნილბო,
მე-მარტო...

ჩამოივლის ხოლმე
ცხოვრება და შემომძახებს:
„გამო, შემეთამაშე, არვინ ეტყვის მამაშენს...“
„გამო, შემეთამაშე, არვინ ეტყვის მამაშენს...“

* * *

შენი აკაციის ეკლიან ღობეზე
სიოს შემოეხა კაბა ყვავილების...
(მორცხვი მიჯნურივით თვალებს
ვაფახულებ).

მერე ავღებები და მხერით დავიღლები,
სიკვდილის ნიშანია,
ბაღლივით მეშინია, ჩემო გაზაფხულო,

სტვენით ჩაიარა შარაზე მარტმა,
აშარი ქალივით მოიხმო აპრილი...
დუმილის კლიტეებს ღიმილით მართმევ
—თქვენ ლექსებს დამპირდით!
დაგპირდით შარშან,

ჩემო ჯიოკონდა...
(მას მერე, ვაი, რომ იცვალენენ დრონი)
მაშინ დეკემბერსაც ვარდები მოჰქონდა,
როცა ვეჩვეოდით ღრუბლებზე
რონინს...

დღეს კი,
ჩემო კარგო,
სიცოცხლეს მოვბუზრდი,
მხერა რა ჩარაა,
წერით დავიღლები!

შენი აკაციის ეკლიან ღობეზე
სიოს შემოეხა კაბა ყვავილების...

* * *

მოხდა ისე, რომ
შენ უსამანო იასამნად გაყიდე სახლი,
გაზაფხულმა წაგიყვანა შინ...
თვალები შენი სხედან ჩემთან ახლოს,
თვალები შენი სარკეები არიან ახლა

და მოვარე
მათში ქალწულივით თავს იკეკლუცებს...
ოქროსფერი თმები აქვს მას,
ოქროსფერი თმები გაქვს შენ!
ორი ვაზი
შემორჩით ოცნების ზღვარს,
ჩემმა ლექსმა არაბივით იქორწინა
თქვენზე ორივეზე,
ლექსი ხომ სივრცეა,
მე კი პოეტი ვარ
...და უბედური ვარ, მე
უნდა
ავირჩიო!

მეოთხე

წვიმს... წვიმა წვება დღეა მეოთხე,
წვიმს მხოლოდ ჩემთვის,
შენდა კი არა...
(მდინარემ ბეჭზე შეიგდო მორი
და ვიწროები ჩაიხრიალა).
წვიმს... წვიმა წვება დღეა მეოთხე,
წვიმს... არაფრით არ იციალა...
ვიცი, ამ ავღარში იქ წასვლა
გეძნელა,
ველზე მზის სხივების მძივები
გება...
თითებით დამჭკნარი გეჭირა ენძელა,
მიცვლილი გაზაფხულის შეჭრილი თმებ
სიკვდილთანც ისეთი ღამაში იყავი,
უცების;
სიკვდილის მომინდა ქება
აჰ!
ფრთამორიალევ,
წვიმს...
წვიმა მოცვლილ ყანასავით წვება,
ჩემთვის მხოლოდ,
ჩემთვის მხოლოდ,
შენდა კი არა...

საქართველო, საქართველო...

სულები
სიო
ნისლის სოველ დარაბებს
აღებს,
დგას დღე ნოტიო,
დღე ტანთბილი,
დღე რიბირაბო...
და უსასრულოდ
მინდა გეფერო,
ტალღის მკლავებზე მიწვენილო
ჩემო ბებერო...
პოეტის ცრემლი საწუხარი

მაგრამ
მე ერთი
ვით წავლაღავ
ურიცხვ არგოებს!
ვერ მოვისწარი,
შენთვის სული რომ შემეებერა,
მე რომ მოვედი,
მიდიოდი,
ჩემო ბებერო!

...გაქრა... გაფრინდა...

მასზე ამბობენ, ანგელოზს ჰგავსო. გოგონას ზღვასავით უკიდევანო ცისფერი თვალები, მზით და მიწით დაპურებული თავთუხისფერი თმა ჰქონდა. „ფრესკიდან არისო გადმოსული“; - იტყოდნენ და თვალს გააყოლებდნენ მისი გაზაფხულის მსუბუქ ნაბიჯებს. იგი სიცოცხლითა და ოცნებით სავსე მიაბიჯებდა ფერთა სიჭრელითა და სიმსუყით დამტვრეულ ქუჩებში.

მას მართლა ანგელოზივით სუფთა მზერა ჰქონდა, იის ფურცელივით სიფრიფანა იყო.

...და მაინც, რატომ ადარებენ სატრფოს ანგელოზს?! რატომ უმღერიან მის ჯადოსნურ თვალებს? - ჯერ ხომ არავის უნახავს ნამდვილი ქალღმერთი?! მის დასახატად კი მიწიერი ქალწულის სინატიფეს, სილამაზეს ქარგავენ ფრესკებზე.

გოგონა ქალღმერთს ჰგავდა. იგი შეყვარებული იყო, ოღონდ არ იცოდა ვისზე. მას სიყვარული უყვარდა... უნდოდა, ძალიან უნდოდა, მთელი სიმძაფრით შეეგრძნო სიყვარულის თავაწვევტილი ქარტეხილების ქროლა!.. მის ოცნებას თავლისფერი თვალები ჰქონდა... მას ნაზი სიძლიერე იზიდავდა... ხანდახან მიუჯდებოდა ბებურ როიალს და მერე მულოდრიად იღვრებოდა სივრცეში მარტოხელა, ღამაზი ქალის სევდა... კლავიშების შეხებით უახლოვდებოდა მას და ყოველი ახალი ნოტის აუღერებისას უფრო მკვეთრად ხელავდა საყვარელი ადამიანის თლილ ნაკვთებს... სადმე რომ შეხვედროდა, აუცილებლად იცნობდა.

ვაჟი მხატვარი იყო. სად არ შეხვდებოდით მას ფუნჯითა და საღებავებით. ხატავდა ნაწვიმარ ქუჩებს, გუბეში არეკლილ სახლებს, სველ ტოტებზე მობუხულ ბელურებს. უცებ, ფოთოლს შერჩენილი წვიმის წვეთი მოსწყდებოდა - „წკაპ!-“ დიძახებდა და რკალებში აატივტივებდა წყალში არეკლილ ქუჩებს, მხატვრის ტილოც აწკრილდებოდა და ატივდებოდა ათას წვეთად წვიმა...

მხატვარი მარტოხელა იყო და მის ოცნებაში წვიმდა... იგი ღამაზი იყო, მაგრამ სიყვარულს არ ეძებდა, რადგან ღრმად იყო დარწმუნებული, რომ ვერ იპოვიდა. ისეთი ქალი, მას რომ უყვარდა - არ არსებობდა! მხოლოდ დამდამობით ოცნებობდა მასზე და ვიოლინოს უკრავდა...

ერთხელ შთაგონება ეწვია. გადაწყვიტა, თვითონ შეექმნა თავისი ქალღმერთი და მარადისობა ენუქებინა მისთვის. ათობით ფუნჯმა დაარღვია პალიტრის ფერთა მყუდროება... ზოგი ქალღმერთის სიფრიფანა ნაწნავებს ხატავდა, ზოგი ზღვასავით უკიდევანო თვალებს, ზოგი მღუმარე ბაგეს, ქერა თმები ეყარა

მხრებზე, თხელ კაბაში მშვენივრად იხატებოდა მისი სხეულის უზადო ნაკვთები.

ქალი... ასაკით - ნორჩი; ხმით - ხავერდი; სულით - ზღვა; მრისხანებით - ელვა; კაბით - ცისარტყელა; სხეულით - მარმარილო; ფერით - ღვინთი; სურნელით - გაზაფხული; გრძნობით - გარიჟრაჟი...

იგი საოცრად ჰგავდა მხატვრის ოცნებას. ვაჟის ნამუშევარს „შედევრი“ უწოდეს და ძვირად გაყიდეს.

სახლისკენ კმაცოფილი ბრუნდებოდა. მან თავისი ოცნება გამოსახა და... გაყიდა... ჰო, მერე რა? - გაყიდა, რათა კვლავ წარმოსახვაში ეოცნება მასზე...

ქალაქში არ წვიმდა. ნოემბრის ერთი ჩვეულებრივი დღე იდგა წითელ-ყვითელი ფოთლებითა და სევდის მომკვრელი დამწვარი ტოტების სუნით. ვაჟი თავადაც შემოდგომას ჰგავდა. იგი ამაყად და ოდნავ სევდიანად მიაბიჯებდა.

მხატვარს ცისფერთვალება გოგონა აედევნა, მაგრამ მან ვერ შეამჩნია. ვაჟი ჩქარობდა... გოგონა ვერ ეწეოდა...

- შეჩერდი! - ემუდარებოდა უხმოდ.
 - მოიხედე! - ეხვეწებოდა იგი მიმავალს.
 - შემომხედე! - თრთოლვით ჩურჩულებდა იგი.
- ვაჟი უკან არ იხედებოდა, ან რად მოიხედავდა, ის ხომ არავის ეძებდა. ძალიან ჩქარობდა და თავის ქალღმერთზე ფიქრობდა, რომელსაც მარადიული მშვენება აჩუქა. არა, ისეთს ვერ შეხვდებოდა. თუნდაც მოეხედა, რომც დაენახა, საკუთარ თვალებს არ დაუჯერებდა და ოცნების მოლანდებად ჩათვლიდა. იგი ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა აღმართზე და კვლავ წვიმის ხატვა სურდა.

ვაჟი შემოდგომა იყო. გოგონა გრძნობდა, რომ

უყვარდა შემოდგომა, თუმცა თავად გაზაფხულს ჰგავდა. ოღონდ ახლა მოესწრო საშინელი ზამთრისთვის და გამოეგლიჯა საყვარელი ადამიანის სული...

გოგონა მირბოდა...
 - დამიცადეუე! - უკვე ტიროდა იგი
 - ჰეი, უგუნურო, მოიხედე! - დაღაღებდა სამყარო ყველაფერთან ერთად.
 - შემომხედე, ეს მე ვარ! - ეძახდა გოგონა, რომელიც საოცრად ჰგავდა ქალღმერთს...

... ე რ თ ი.....
 ... ო რ ი.....
 ... ს ა მ ი.....

მხატვარი ქუჩის კუთხეს მიეფარა. გოგონა ვერ დაეწია...
 სად ექჩარებოდა? რად მირბოდა? - მაგრამ ის უბრალოდ მხატვარი იყო, სიყვარულის არ სჯეროდა და კვლავაც წვიმის ხატვა სურდა...

მინდოლა მეთქვა

...შემომავიქრდა...

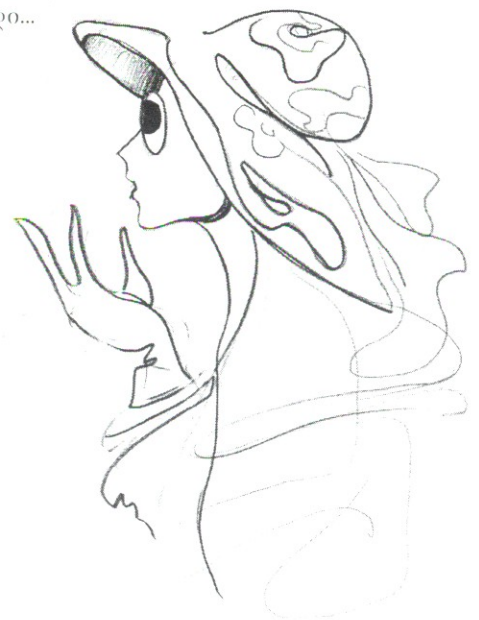
შთამომიბნელდა...
 ოცნებამ ფრთები ისურვა და ვერ მოიხვეჭა...
 რომ მცოდნოდა ხანი სიცოცხლისა, ფოთლების სუნთქვას გავეითავისებდი...
 რომ დამენახა ელვა, ცასთან უფრო გავფაქიზდებოდი...

და სადღაც ვიღაც მოელის სიკვდილს!..
 რომ შესძლებოდა...
 რომ არსებოდა...
 რომ ყოფილიყო და არც რომ იყო...
 სადღაც ვიღაც ხომ მაინც მოელის სიკვდილს?!
 და იქნებ ვიღაც, და იქნებ სადღაც, ან იქნებ აქაც, ვიღაც ხომ მღერის, ვიღაც ხომ ელის, ვიღაცას ხომ ვიღაც უხარია?!..
 ...და გეძებ შენ...
 მე გეძებ შენ...
 წუთს რომ ერთი წამიდა დააკლდება გარდაცვალებამდე, მხოლოდ მაშინ გიპოვნი?!
 მე რომ მზის სხივი ვიყო და სითბოს ვატარებდე, ხომ გათბებოდი?..

მაგრამ სადღაც ვიღაც ხომ ისევ გუღმოკვლით მოელის სიკვდილს...
 და მაინც, მთვარის ჭურჭრებიდან დაძახილს - ვიცი, გამოგებდი...
 ვიღაცას ვიღაც უხარია!!!

მე შემიძლია ვარდის ფურცლების ფანტელად თოვა...

მაგრამ რა, მე ეს ყოველი ხომ მხოლოდ მინდოლა მეთქვა...

„ი ს ე ჯ“

გალობდა ჩემი სხეული...

მე გავიხადე სხეული ჩემი...

გალობდა ჩემი სხეული...

მე კვლავ ჩავიცვი სხეული ჩემი...

ისევ, ისევ წვიმს ჩემს სხეულში,

ისევ, ისევ თოვს ჩემს სხეულში,

და ისევ ვგრძნობ ტკივილს ჩემში...

ნუთუ იმიტომ მთვლი ბავშვად, რომ ჩემი თვალები მუდამ სავსეა კითხვებით...
თოვლი რა არის?

უაზროა ეს კითხვა, არა?!...

თოვლი მოდის ახლა...

თოვლი, სივრცე, ფიფქი...
თოვლი, სივრცე, სროლა,
მზის მუცელზე წოლა...
თოვლი, სივრცე, სროლა,
მთვარის გულზე წოლა...

დადუმდა ჩემი სხეული...
სულმაც დაიწყო დუმილი...
სულის დუმილს კვლობა მოჰყვა...
მე მოვისროლე ჩემი სხეული და
ვიგრძენი მეორედ დაბადება..

ჩამოვჯექი სამეაროს ნაპირთან და ველოდი...

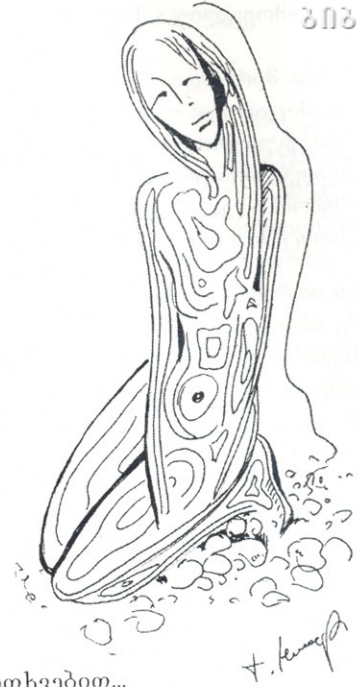
ვის ან რას?...

ან რისთვის?...

ერთხელ რომ შევხვდე?!

სისუელელება...

უკვე მეორე გაზაფხული მეჩურჩულება... გესმის?!

ფელერტო ბარსია ლორა

* * *

ქალბატონო მთვარე!
გთხოვს ფორთოხლის ხე,
მომე შენი თეთრი რკალი,
მწვანე კაბას მოგცემ მე.

ქალბატონო მთვარე,
დაქორწინდი ლამაზ ჩიტზე,
ჩიტი გელის გამუდმებით,
ვერცხლისფერი ოცნებებით.

* * *

-მე ვიღებ ყვავილთა თაიგულს
და მივემზავრები შენგან!
-კი,მაგრამ უნემოდ გაძლებ?
-წავალ სიყვარულის საძებრად,
რომელსაც ვერ ვიღებ შენგან...

გუსტავო ალოლფო ბეკერი

* * *

შეიძლება მოიდრუბლოს ცა სამუდამოდ,
შეიძლება ერთ წამში დაშრეს ზღვა,
შეიძლება დაიმსხვრეს დედამიწა
ვით სუსტი კრისტალი, ქვა...

ხდება ყოველივე! შეიძლება სიკვდილმა
მომხვიოს სუდარა გლოვის,
მაგრამ არასდროს ჩემში არ ჩაქრება
შენი ხმა, შენი ხმა ტრფობის...

თარგმნა:
ლელა სისაშრმა

ვხედავ, ისინი ბრუნდებიან ნელი ნაბიჯების მოძრაობით,
მწუხარება ხომ მათ სელაშია და გაურკვეველ ყოყმანში.
ვხედავ, თითო-თითოდ ისინი ბრუნდებიან
შიშით შეპყრობილნი, როგორც ძილბურანში,
თითქოს თოვლი გაუბედავად ზუზუნებს ქარში.

ნადირობს ღვთაება ვერცხლისფრად მოსილი,
მფრინავი ხამლებით ამაყი ფრთოსანი,
შიშით, ფრთაშესხმული მიაპობს სივრცეს,
ისუნთქავს სუფთა ჰაერის ნაკვალევს.

ჯორჯ ბაირონი

უძინართა მზავი

მზევ უძინართა! ვარსკვლავო სევდის,
შორეთს კიაფობს ეგ სხივი ცრემლის,
წყვილადს ანათებს, გაჰფანტა ბნელი,
მე მას მაგონებს მსგავსება შენი.

ბრწყინავს გარდასულ დღეთა ნათება,
კაშკაშებს, როდი ათბობს უძღური,
სხივი ღამისა დარდით აღვსილი
შორეულია, თან როგორ ცივი!

თარგმნა:
სალომე ტიხისელაშვილი

ალექსანდრე პუშკინი

შენ და თქვენ

„შენ“ უნდა ეთქვა და „თქვენ“ წამოსცდა,
ველარ შეცვალა მან წარმოთქმული
და ბედნიერი ყველა ოცნება
კვლავაც შეირხა მიჯნურის გულში.

დადუმებული ვდგევარ მე მის წინ,
თვალს ვერ ვაშორებ, არ შემწვევს ძალა
და ვეუბნები; „რარიგ კარგი ხართ!..“
თუმცა ვგულისხმობ: „რარიგ მიყვარხარ!..“

თარგმნა:
ჯული ბორცვაძე

„ზაფხულის სურათი“

მე ზაფხულის ბოლო ვარდი ვიხილე მაშინ,
მეწამულისფრად ელვარებდა, საოცრად წითლად
და აეტკივილდი და ფიქრების ასე ვთქვი ქარში;
ასე შორია ცხოვრებაში, იყო სიკვდილთან;
ის გახვითქული ყვითელი დღე არც კი სუნთქავდა;
სადღაც პეპელას ნანავიდა ისმოდა თითქოს,
სიო უნაზეს – უფაქიზეს აკორდს უკრავდა;
მერე ამ ბგერებს მიჰყვებოდა შორეთში თვითონ.

თარგმნა:
სოფო აპულაძე

ჰაინრიხ ჰაინე

* * *

ნუ შემომფიცავ, მაკოცე მხოლოდ,
არ მჯერა ქალის ფიცის მორევის,
სიტყვაზე უფრო მეტად ტკბილია
ის კოცნა, შენგან ნაამბორევი.
კოცნა თან დამაქვს, ამის მწამს მხოლოდ,
სიტყვებს კი ქარი გაჰფანტავს ბოლოს.

თარგმნა
თეონა სამნიაშვილმა

ილზე აიხენბერგი

გოგონები გემბანზე

იქ კიდევ სამი გოგონა იყო, რომლებიც გემის
კინოსთან იდგნენ და გემბანზე მყოფ ერთადერთ
მეზღვაურს დასცინოდნენ. ისინი ვაკე ნაპირიდან
ამოვიდნენ გემზე და მეორე, უფრო შემაღლებული
ნაპირისკენ გაემართნენ, რათა იქ ყავა დაეღიათ
და შემდეგ ისევ ვაკე ნაპირზე დაბრუნებულიყვნენ.

მეზღვაური პირველი შეხედვიდანვე აკვირდებო-
და, თუ როგორ იცინოდნენ და ტუნებზე ხელაფარე-
ბულები ერთმანეთს რაღაცას გასძახოდნენ. მეზ-
ღვაურს გემის ხმაურის გამო არ ესმოდა, რას ამბობ-
დნენ ისინი, მაგრამ იმას კი ეჭვობდა, რომ ეს საუბარ-
ი მას და მის გემს შეეხებოდა. როდესაც ვაჟი
თავისი ადგილიდან ქვემოთ ჩამოცოცდა და ბილე-
თების შესამოწმებლად გოგონებს მიუახლოვდა, მათმა
მხიარულებამ იმატა. ამით მეზღვაურს ეჭვი უფრო
გაუძლიერდა. ის გოგონებთან მივიდა და ბილეთუ-
ბი მოსთხოვა, სამწუხაროდ, გოგონებს ბილეთები
უკვე აღებული ჰქონდათ და ვაჟს სხვა არაფერი
დარჩენოდა გარდა იმისა, რომ ბილეთები შეემოწმე-
ბინა. ამ დროს გოგონებიდან ერთ-ერთმა ჰკითხა
მას, ჰქონდა თუ არა სხვა სამუშაო ზამთარში. „არა“! –
უპასუხა ვაჟმა. გოგონებმა კი კვლავ სიცილი და-
იწყეს. მეზღვაურს ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თით-
ქოს ქუდი დაკარგა და ეძნელებოდა დანარჩენი ბი-

ლეთების შემოწმება. ის უკანვე აცოცდა კაპიტან-
თან. მადლიდან უცქერდა მწვანე, მშვიდ ტბას, უც-
ქერდა მკვეთრ ზოლს, რომელსაც გემის ცხვირი
ტოვებდა წყალზე. ოკეანის ხომალდსაც კი არ
შეეძლო, უფრო ძლიერად გაეკვეთა ზღვა, მაგრამ
დღეს ეს უკვე აღარ ამშვიდებდა ვაჟს. უფრო და
უფრო აღიზიანებდა მას კაპიტანის შესასვლელში
გამოკიდული აბრა წარწერით – „ფრთხილად, თავი
არ აარტყათ!“ და შავი კვამლი, გემის მილიდან რომ
ხრჩოლავდა, გემის კინომდე აღწევდა და მოფარფა-
ტე დროშას ჭვარტლავდა, თითქოს ის ყოფილიყო
ამაში დამნაშავე.

არა, ის ზამთარში სხვაგან არსად მუშაობდა,
იმიტომ რომ გემი ზამთარშიც მიმოდიოდა. გოგო-
ნებმა კვლავ შეკითხვა დაუსვეს მას, როცა მათ
მიუახლოვდა. „ფოსტა დაგვაქვს“ – უთხრა მათ ვაჟ-
მა. ერთი წუთით თვალი მოჰკრა, რომ გოგონები
მშვიდად საუბრობდნენ ერთმანეთში და ამან დაამ-
შვიდა ცოტა ხნით, მაგრამ როცა გემი ნაპირს მოად-
გა და ბიჭმა დვედი ნაპირზე მარგილს ესროლა,
გოგონებმა კვლავ სიცილი დაიწყეს და ვიდრე ვაჟი
მათ უცქერდა, არ შეუწყვეტიათ. მიუხედავად იმისა,
რომ მან დვედი ზუსტად ჩამოაცვა მარგილს.
ერთი საათის შემდეგ გოგონები კვლავ ამო-

ვიდნენ გემზე, მაგრამ ამასობაში ცა მოქუფრულიყო და შუა ტბაში რომ იყვნენ, ჭექა-ქუხილიც დაიწყო. მეზღვაურმა კი ხელიდან არ გაუშვა იმის შესაძლებლობა, რომ გოგონებისთვის თავისი ღირსებები ეჩვენებინა. ის საწვიმარში გამოწყობილი მოაჯირზე აღმაღალდა დაცოცავდა, უფრო ხშირ-ხშირად, ვიდრე ეს საჭირო იყო. ამასობაში მეტად გაძლიერდა წვიმა, მეზღვაურს სველ ფიცარზე ფეხი მოუცურდა და ტბაში გადაეშვა. და ვინაიდან მას სხვა მეზღვაურებთან ის საერთო ჰქონდა, რომ ცურვა არ იცოდა და ტბას ზღვასთან კი ის საერთო ჰქონდა, რომ

მასში დახრჩობა შეიძლებოდა, მეზღვაურიც დაიხრჩო.

ის წყლიდან ამოათრია, ახლა კი განხილავს მშვიდად, როგორც ეს მის საფლავის ქვაზე წერია. გოგონები კი კვლავ ამოდიან გემზე, კვლავ დაგბიან კინოზე და კვლავ იცინიან ტუნებზე ხელაფარებულნი. მაგრამ ვინც მათ შეხედავს, ყურადღება არ უნდა მიაქციოს, ისინი ხომ ყოველთვის ასეთები არიან.

თარგმნა

თეონა სამინაშვილი

5. ბრძენი

ხმა და თვალი

ბრმა იწვა მშვიდად, გულზე ხელებდაწყობილი, მომღიმარი სახით. იგი გაუცნობიერებელი სიცილით იცინოდა, ნაბრძანები ჰქონდა, არ განძრეულიყო. ბრმას შეეძლო ამოდრავება მხოლოდ აუცილებლობის შემთხვევაში. უკვე სამი დღე იყო, რაც ასე თვალუბნებდას უჩვეული იწვა. მიუხედავად სუსტი და გაქვავებული სიცილისა, მისი სულიერი მდგომარეობა, მისჯილის მსგავსად, ელოდა შეწყალებას. დრო და დრო იგი სიზმარში მყოფივით იწყებდა ბორკვას, ეს მაშინ, როცა ნათლად წარმოუდგებოდა ახალი ცხოვრების დაწყების შესაძლებლობა, იმ ცხოვრებისა, რომელიც მას საშუალებას მისცემდა, თვალი გაესწორებინა ნათელი სივრცისათვის და იღუპილებით ამომდრავებინა თავისი ქეთუთოები.

მელმაც განკარგულება გასცა, ადგილი მიეჩინათ მისთვის. ეს იყო თბილი, მხიარული და სულისთვის ახლობელი, ახალგაზრდა, სიცოცხლის ბგერა, მუსიკით სავსე და ნათელი, როგორც თბილი დილა. როგორც ყველა ჩვენი წარმოდგენა უჩინარზე, ამ ქალის სახეც ნათლად, თავისებურად გამოისახა მასში. სამი კვირის განმავლობაში ლაპარაკობდა მხოლოდ ამ ქალთან, ემორჩილებოდა მის მსუბუქ და დაჟინებულ ზრუნვას. რაბიდა იცოდა, რომ მისი შეყვარება პირველ დღესვე შეძლო. ახლა გამოჯანმრთელება მხოლოდ ქალის გამო სურდა.

იმის გამო, რომ პროფესორი უფრთხილდებოდა რაბიდის ნერვებს, არ აცნობა ოპერაციის წარმატებით დასრულება და ის, რომ აუცილებლად აეხილებოდა თვალი. მხოლოდ მეათასედი შანსი არსებობდა იმისა, რომ ყველაფერი ტრაველიად არ შემოტრიალებულიყო. სწორედ ამიტომ ემშვიდობებოდა მას პროფესორი ყოველდღე სიტყვებით:

ის ფიქრობდა, რომ ქალი მას ღრმა თანაგრძნობით ეყურებოდა, რაც ხელსაყრელი იყო მომავლისთვის. თავის თავს კი იმის უფლებას არ აძლევდა, რომ რაიმე კითხვები დაესვა, მათ გადაწყვეტას იმ დროისთვის აპირებდა, როცა ქალისთვის თვალის გასწორებას შეძლებდა. არ იცოდა, რომ ის გოგონა, ვისი ხმაც მას ასეთ ბედნიერებას ანიჭებდა, მის გამოჯანმრთელებას შიშითა და სევდით ელოდა, რადგანაც უღამაზო იყო. ქალის გრძნობები მისდამი მარტოობის, მასზე გავლენისა და ზრუნვის შეგრძნების გამო წარმოიშვა. ის ბრმა იყო და ქალსაც შეეძლო, წყნარად შეეხედა თავისი თავისთვის იმ თვალთ, რა თვალთაც კაცმა წარმოსახა თავის შინაგან სამყაროში, რასაც რაბიდი არა სიტყვებით, არამედ მთელი თავისი დამოკიდებულებით ამჟღავნებდა და ქალმა იცოდა, რომ ვაჟს უყვარდა იგი.

– იყავით მშვიდად, თქვენთვის ყველაფერი გაკეთებულია, დანარჩენი განგების ნებაა.

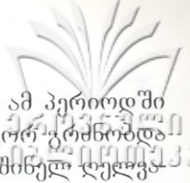
ოპერაციამდე ისინი დიდხანს და ხშირად საუბრობდნენ. რაბიდი უყვებოდა მას თავის მოხეტიალე ცხოვრებაზე, ქალი ყველაფერზე, რაც იმ დროს ქვეყნად ხდებოდა.

ამ მტანჯველი დაძაბულობისა და ღლოდნის დროს, ყველანაირი ფიქრებით გართულს, მოესმა ღეზი გარანის ხმა, რომელიც მშვიდად მიუახლოვდა მას. ეს იყო გოგონა, რომელიც ამ კლინიკაში მსახურობდა. მძიმე წუთებში რაბიდი ხშირად სთხოვდა მას შუბლზე ხელის დადებას და ახლაც სიამოვნებით მოელოდა იმას, თუ როდის მიეკვრებოდა მსუბუქად ეს პატარა მეგობრული ხელი გაუნძრევლობისაგან დამუნჯებულ მის თავს. ასეც მოხდა.

გოგონას საუბარი სავსე იყო იმ შესანიშნავი სინაზით, რომელიც მის ხმას გააჩნდა. განშორებისას ისინი იგონებდნენ ამბებს, რომ ერთმანეთისთვის კიდევ ეთქვათ რამე. ქალის უკანასკნელი სიტყვები იყო:

როდესაც ქალმა ხელი მოაშორა, ის, რომელიც თავის თავს იმდენად დიდხანს უღრმავდებოდა, რომ შეუცდომლად შეისწავლა საკუთარი გულის მოძრაობა, კიდევ ერთხელ მიხვდა, რომ ბოლო დროს მის მოავარ შიშად იქცა საშიშროება იმისა, რომ ვერასოდეს ნახავდა ღეზის. ჯერ კიდევ მაშინ შეიგრძნო რაბიდა მისი ხმის ტემპრით დახატული ტანწერწერა ქმინილების სანუკვარი სინაზე, როდესაც აქ მოიყვანეს და გაიგონა ქალის შემართული ხმა. რო-

– შეხვედრამდე, ნახვამდის!
– ნახვამდის! – პასუხობდა რაბიდი და ეჩვენებოდა, რომ სიტყვაში „ნახვამდის“ იმალებოდა იმედი. კაცი იყო მეტად ახალგაზრდა, თამამი, მხიარული, მაღალი და შავთმიანი. მას უნდა ჰქონოდა, თუ

საერთოდ ექნებოდა, ჯიქურად მომზირალი შავი ბრწყინვალე თვალები. ამ მხერის წარმოდგენისას დები შიშით შორდებოდა სარკეს. მისი დატანჯული, უსწორმასწორო სახე ნაზი სივარდისფრით იფარებოდა.

– რა იქნება? – ამბობდა იგი.

– და, დაე, დამთავრდეს ეს კარგი თვე. დროა, გავუხსნათ მას ციხე, პროფესორო რიბაღდ, გთხოვთ!

II

როდესაც დადგა გადამწყვეტი საათი და სინათლე მიაშუქეს, რომელთან შებრძოლებაც რაბიდს პირველ დღეებში მოუძღურებელი მხერით შეეძლო, გარშემოერტყნენ პროფესორი, მისი დამხმარენი და კიდევ რამდენიმე წარმომადგენელი განათლებული სამყაროდან.

– დეზი! – თქვა მან, ფიქრობდა რა, რომ ის აქ იყო და იმედი ჰქონდა, რომ პირველი ნახავდა მას, მაგრამ ქალი არ იმყოფებოდა აქ სწორედ იმიტომ, რომ ამ წუთში მან ვერ გამოინახა თავის თავში იმდენი ძალა, რომ ენახა და შეეგრძნო იმ ადამიანის დეღვა, რომლის ბედი სახვევის მოხსნით წყდებოდა. მიუყრადებული ხმებსა და ნაბიჯებს, ქალი მონუსხულივით იდგა ოთახის შუაში. მძიმე წუთებში უნებური ძალდატანებით მოიცვა წარმოსახვამ ქალის გონება და თავი წარმოადგენინა სხვა სამყაროში, იმ სამყაროში, რომელშიც ახალ მზარას ესურვებოდა წარდგენა. ქალმა ამოისუნთქა და დაემორჩილა ბედს.

ამ პერიოდში სახვევი უკვე მოხსნილი იყო. გოგონას გაუჩინარებისა და გავლენის შეგრძნებისას რაბიდი იწვა მტრულ და ნეტარ ეჭვებში. მისი პულსი დაეცა.

– საქმე გაკეთებულია, – თქვა პროფესორმა და დელეისაგან ხმა აუკანკალდა, – გამოიხედეთ, გაახილეთ თვალები!

რაბიდმა ასწია ქუთუთო იმის ფიქრით, რომ დეზი იქ იმყოფებოდა და სცხვეწოდა, ისევე დაეძახა მისთვის, მაგრამ მან ქალის მაგივრად თავის წინ ნაკეცებიანი ფარდა დაინახა.

– მოაშორეთ ნაჭერი, – თქვა მან, – ის მიწლის, ესედა თქვა და გომოფხიზლდა. მიხვდა, რომ თითქოს პირდაპირ მის სახეზე დაკიდებული საფენები სინამდვილეში აღმოჩნდა ოთახის ბოლოში დაკიდებული ფარდა, მისმა გულმა ადრევე უძღვდა დაიწყო ფეთქვა. იგი ვერ ამჩნევდა თავისი სხეულის უზომო განმაცვიფრებელ ბლავილს. მან დაიწყო წოლისგან დაღუული სხეულის თვალთვლება ისე, თითქოს წიგნს კითხულობდა. მისი ადფროთოვანების სინათლეში საგანი საგანზე გადადიოდა და მან დაინახა ის კარიც, რომლითაც შემოდიოდა დეზი, მან იგი იმ წამსვე შეიყვარა. ნეტარი ღიმილით აიღო მაგიდიდან ჭიქა და, მიუხედავად იმისა, რომ ხელი უკანკალედა, ისევე თავის ადგილას დააბრუნა.

ადამიანი, რომელსაც სიცოცხლისთვის ბრძოლის შესაძლებლობა მიეცა, ახლა მოუთმენლად ელოდა, თუ როდის წავიდოდა ყველა ის, რომლებმაც მას მხედველობა დაუბრუნეს. მას სურდა დეზისთვის დაეძახა და ეთქვა ყველაფერი მნიშვნელოვანი, მაგრამ გავიდა კიდევ რამდენიმე წუთი, რომლის განმავლობაში ექიმები ხმადაბლა საუბრობდნენ და ადელ-

ვებულად ზეიმობდნენ გამარჯვებას. ამ პერიოდში რაბიდს უხდებოდა ესაუბრა, თუ როგორ გრძობდა თავს და როგორ ხედავდა. რაბიდი საშინელ დეღვასა და სხვადასხვა ფიქრის გაელვებისაგან ისე იყო გაბრუნებული, რომ ვერც კი შეძლო იმ წუთების წვრილმანების გახსენება და ზუსტი დადგენა იმისა, თუ როდის დარჩა იგი მარტო, მაგრამ ის წუთი დადგა. რაბიდმა დარეკა და უთხრა ექთანს, რომ სასწრაფოდ ელოდა თავისთან დები გარანს, თვითონ კი ნეტარებით მიაპყრო მხერა კარს.

III

გაიგო რა, რომ ოპერაციამ ბრწყინვალედ ჩაიარა, დეზი დაბრუნდა თავის სისუფთავითა და მარტოობით მსუნთქავ ოთახში. ცრემლიანი თვალებით მოიკრიბა უკანასკნელი მამაცობა, დაივიწყა ყველა შეხვედრა და ლამაზ საზაფხულო კაბაში გამოეწყო, თმა უბრალოდ აიწია, სწორედ ისე, როგორც ამ მუქ და ბრწყინვალე ნამიან თმას შეეფერებოდა. ოთახიდან განათებული სახითა და ბუნებრივად აწეული თავით გამოვიდა. მომღიმარი სახითა და მძიმე გულთ მიუახლოვდა იმ კარს, რომლის მიღმა ყველაფერი ასე არაჩვეულებრივად გარდაიქმნა. ქალს ეჩვენებოდა, რომ იქ იწვა არა რაბიდი, არამედ ვიღაც სხვა. ამ წუთში ქალს მთელი სისწრაფით გაახსენდა თავიანთი შეხვედრები, საუბრის ბოლო წუთების ბევრი წვრილმანი და შეიგრძნო, რომ რაბიდს იგი უყვარდა.

კარი მან ისე ნელა შეაღო, თითქოს სურდა, ყველაფერი ძველებურად დარჩენილიყო. რაბიდმა მას თვალების ენერგიული მოძრაობით დაუწყო ძებნა. ქალმა გაიარა მის წინ და გაჩერდა.

– ვინ ხარო? – ღიმილით ჰკითხა რაბიდმა.

– თქვენთვის ახალი ადამიანი ვარ, ხომ მართალია? – თქვა ქალმა.

და თავისი ხმოვანებით მომენტალურად დაუბრუნა კაცს ის დაფარული წარსული, რომელიც მათ აკავშირებდათ.

ქალმა მის შავ თვალებში დაინახა დაუფარავი, უზომო სიხარული და დარდი გაუქარწყლდა. სასწაული არ მომხდარა, მაგრამ მთელი მისი შინაგანი სამყარო და უკანასკნელ წუთებში განცდილი მისი სიყვარული, შიში, ამპარტავნება, ფიქრთა წუხილი და ყველა მდღევარება გამოიკვეთა გოგონას იმ ღიმილში, რომელიც მის ვარდისფერ სახეზე აირეკლა. ამ დროს რაბიდს ქალი მთელი თავისი არსებით ყვავილების სამყაროში ამღერებული სიმის ხმად ეჩვენებოდა. ის იყო მშვენიერი, სიყვარულის სამყაროში.

– ახლა, მხოლოდ ახლა – თქვა რაბიდმა – მივხვდი, რატომ გაქვთ თქვენ ასეთი ხმა, რომლის მოსმენა სიზმარშიც კი მიყვარდა! თქვენ თუნდაც დაბრმადეთ, მე მეყვარებით და ამით განგკურნავთ. მაპატიეთ, მე ცოტა გიჟი ვარ, რადგან ხელახლა დავიბადე ყველაფრის თქმის ნება უნდა დამართოთ.

ამ დროს კი წყვილად მი დაბადებული, ზუსტი წარმოდგენა ქალზე იყო და დარჩა სწორედ ისეთი, როგორსაც თავად ქალი არ მოელოდა.

თარგმნა ირინა ხატიაშვილი

თათია ღვებუაძე
ანა ფრუიძე

„თქვენ ხართ ნაყოფნი აბობილ ხისა“

- ❖ მე ვარ სიცოცხლე, თქვენ კი არ მეძებთ,
- ❖ მე ვარ გზა, თქვენ კი არ მომყვებით,
- ❖ მე ვარ ნათელი, თქვენ კი ვერ მხედავთ,
- ❖ მე ვარ მოძღვარი, თქვენ კი არ მისმენთ,
- ❖ მე ვარ ერთგული მეგობარი, თქვენ კი არ გიყვარვართ,
- ❖ მე ვარ უფალი, თქვენ კი არ მემორჩილებით,
- ❖ მე ვარ ღმერთი თქვენი, თქვენ კი არ ღოცულობთ ჩემდამი
- ❖ და თუ თქვენ არ ხართ ბედნიერი, ნუ დამადანაშაულებთ მე!

როგორ უნდა ვიცხოვროთ ჩვენ – ადამიანებმა, რომ ვიყოთ სულით ბედნიერი, მშვიდნი და ნუგეშდებულნი? მოგვეცეს „პური ჩვენი არსობისა“ და ადგილი საძულადო სასუფეველში? საითკენ არის გზა სამოთხისა და როგორ დავადგეთ მას? – ახალგაზრდებს დამოდგრა გვჭირდება და გვაქვს კითხვები, რომელთა პასუხებიც აუცილებელია ჩვენი სულიერი ცხოვრების სწორად წარსამართავად. ამ კითხვებით მივადექით მოძღვარს და ვთხოვეთ, მეგზურობა გაეწიას ჩვენთვის უფლისკენ მიმავალ გზაზე.

გვესაუბრა ნაძალადევის ივერიის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი – მამა ვახტანგი (ასათიანი).

– თუ შეიძლება განგვიმარტეთ, რა არის მღვდლობა?

„შენ ხარ მღვდელი უკუნისამდე წელსა მას ზედა მელქისედეკისასა“.

პირველი უზენაესი სამღვდლოება თავად არის იესო მაცხოვარი. იგი არის გამწირველიც და შემწირველიც. მღვდელი, რომელიც თან გაიღებს თავის

ხორცს და თან შეიწირავს–ეს არის უმაღლესი მღვდლობა. ზემოთ ნახსენები მელქისედეკი არის ჭეშმარიტი, ერთი ღმერთის მადიდებელი, რომელიც მოღვაწეობდა აბრაამის დროს. მაშინ, როცა გაგრძელებული იყო პოლითეიზმი. ჭეშმარიტი ღმერთის აღიარების ასეთი სახე ისტორიულად გვაქვს მელქისედეკისაგან. იგი თეოკრატული პიროვნება იყო – მეფეც და მღვდელიც. მისტიურად კი პირველი მღვდელი თავად იესო მაცხოვარია. მის მიერ არის დადგენილი სამღვდლოება. სულიწმინდის მადლით მოხდა მოციქულების განბრძნობა და მათი სამღვდლო ხარისხში დაყენება.

მღვდლობა შვიდთაგან ერთ-ერთი საიდუმლოა.

მღვდელი არის ხორციელი სახე იესო ქრისტესი.

– რა არის აუცილებელი პირობა იმისთვის, რომ მღვდელი გახდეს?

– მღვდლად გახდომისთვის აუცილებელია ადამიანის ღიმი სურვილი, მაგრამ უპირველესი კი არის ის, რომ მღვდლობა ღვთისგან გამორჩეულობა, განსაკუთრებულობაა. „ერისაგან აღვამადლო რჩეული ჩემი“, – ამბობს უფალი, რომელიც მარტო ფიზიკურად კი არ გვიყურებს, არამედ აკვირდება ჩვენს სულს, მღვდომარეობას. ხდება მისტიური იერარქიის ხელდასმა და ამის მერე მღვდელი გამორჩეული პიროვნებაა ერისგან. იგი უკვე უშუალო ღვთისმსახურია. ერისკაცისგან განსხვავებით, აქვს უფლება, აღასრულოს შეიდი საიდუმლო. ჩაატაროს ლიტურგია.

– მღვდლობა შინაგანი მოწოდებაა? რამდენად შეუძლია ნებისმიერ ადამიანს მღვდლად ეკურთხოს?

– რა თქმა უნდა, მღვდლობა შინაგანი მოწოდებაა. შეიძლება ბევრს სურდეს, მაგრამ ვერ გახდეს მღვდელი, რადგან უმთავრესი ღვთისგან გამორჩეულობაა.

– ვინ არის მოძღვარი? არის თუ არა „მოძღვარი“ და „მღვდელი“ ერთი და იგივე მცნება?

– მოძღვარი ადამიანის სულიერი მამაა. იგი ასწავლის სულიერ შვილებს გზას სულის ცხოვრებისაკენ. ჩვენ შეიძლება ვიცოდეთ ემპირიული მეცნიერე-

ბები და კიდევ ბევრი სხვა რამ, მაგრამ მოძღვრისგან დამოძღვრა აუცილებელია. თუ ადამიანი არ მოინათ-
ლა, არ იცხოვრა მოძღვრის რწმუნებით, ამის გარეშე
სული არ ცხოვდება. სწორედ ამ მიმართულების
მიმცემი და სწორ გზაზე დამკვიდრებელია მოძღვარი,
რომელსაც „ღვთისმსახური“ იმიტომ ჰქვია, რომ ღვთის
სახელით აკეთებს ყველაფერს, მოძღვრება მასშია, ის
კი ღოცებითა და ქადაგებით გადასცემს ამას სული-
ერ შვილებს.

ცნება „მღვდელი“ თავისთავად გულისხმობს „მოძ-
ღვარს“.

**– როგორი უნდა იყოს ურთიერთობა მოძღვარსა
და სულიერ შვილს შორის?**

– სულიერ შვილსა და სულიერ მოძღვარს შორის
უნდა იყოს დიდი სიყვარული და პატივისცემა, ისეთივე,
როგორც აქვთ ხორციელ მამასთან. ისინი ძალიან
ახლოს უნდა იყვნენ სულიერად, არაფერი უნდა იყოს
მათ შორის დაფარული, მაგრამ აუცილებელია ორივეს
მხრივ ამადლებული დამოკიდებულება.

მოძღვარი მუდამ შენი სულის ზრუნვაში და
ზრდაშია.

**– შეიძლება თუ არა ადამიანმა გამოიცვალო
მოძღვარი და თუ შეიძლება მისი შერჩევა?**

– რა თქმა უნდა, შეიძლება მოძღვრის შერჩევა
ნებისმიერ დროს, რადგან მოძღვარი არ არის ქრის-
ტე-უზუნაესი მოძღვარი. მოძღვარი მხოლოდ მიმარ-
თულებას აძლევს სულიერ შვილს ქრისტესკენ. ადა-
მიანი მოძღვართან სიახლოვეში უნდა იყოს, რათა
უფრო დაუახლოვდეს ქრისტეს და თუ ეს არ ხერხდუ-
ბა დროის ან სივრცის გამო, რა თქმა უნდა, შეუძლია
შეიცვალოს სულიერი მამა. მხოლოდ უნდა არსუ-
ბობდეს ამის მიზეზი, რომელსაც აუხსნი მოძღვარს
და ის მოგცემს ნებას ამისთვის.

**– ახსოვს თუ არა მოძღვარს ყოველთვის
ყველა თავისი სულიერი შვილი?**

– გულში ყოველთვის ახსოვს. შეიძლება არ
ახსოვდეს ყოველ წუთს და წამს, არც არის ამის
აუცილებლობა, მაგრამ როცა მოიძიებს თავის სული-
ერ ცხოვრებაში, მას არახდროს ავიწყდება ისინი.

**– რამდენად ინტენსიურად უნდა ჩავაბა-
როთ აღსარება?**

– ადამიანი სულ ცოდავს. მან შეიძლება დღე-
ში ათ-ოცჯერაც კი მოინანიოს.

**– მართალია, რომ აღსარებისას მოძღვარი
იღებს ცოდვებს საკუთარ თავზე?**

– მოძღვარი თავზე არ იღებს ცოდვას, აღსარები-
სას ის მხოლოდ თანაგვირძნობს, გუხმარება, გასწავ-
ლის, თუ როგორ მოიქცე. შენ თუ ამ ყველაფერს
გულმოდგინედ გააკეთებ, როგორც გწამლობს და გკურ-
ნავს, რა თქმა უნდა, შედეგი გექნება და ცოდვები
მოგეტყვება. აღსარებისას კი თავად უფალი გინ-
ლობს. მთავარია, შენი ღოცვა და სინანული უფალმა
შეიწიროს და ღვთისგან მიიღო შენდობა. ამ პრო-
ცესს დრო სჭირდება.

**– რამდენად სწორია სასჯელის მიცემა
ცოდვის გამო და ამართლებს თუ არა იგი?**

– ცოდვისთვის სასჯელი მიზანი არ არის, მაგ-
რამ ყოველი ცოდვა მოითხოვს გამოსყიდვას, ისე რო-
გორც მაღლი მოითხოვს დაჯილდოვებას, ამას თვი-
თონ ჰქმნარიტება სახდურავს. როცა ქრისტე არ იყო,

ცოდვაც არ გვქონდა, ხოლო ქრისტეს მობრძანების
შემდეგ კი ცოდვა გამრავლდა, რადგან უკვე მოგვეცა
კანონი–ამასთან შეფარდებითია ყველაფერი ჩვენ უო-
ველთვის ცოდავთ და გვჭირდება სინანული, რომე-
ლიც მარადიული გრძნობაა.

**– რამდენად მკაცრი შეიძლება იყოს ეს
სასჯელი და რა შემთხვევაში იკრძალება ზი-
არება?**

– გაანჩია, რა მოტივით ჩაიღინა ცოდვა და რა
ხარისხისაა ეს ცოდვა. მაგალითად, მკვლელი 20-25
წელი ვერ უზიარება, მრუშობა კი 7-წლიანი უზიარებ-
ლობით ისჯება. შეიძლება მოკლას, მაგრამ არ ჰქონ-
დეს სინანული, მაგრამ ეს გარეგნულად, რადგან მას
შიგნით მაინც აწუხებს რაღაც. მოკლულის სული
განისვენებს ღმერთში და მკვლელში, სწორედ ის არ
ასვენებს მას. შფოთავს, დახეტიალობს და ნანობს-
ოღონდ ამას დრო სჭირდება. მაგალითად, კაენმა რომ
მოკლა აბელი, მას მერე იგი სულ ბორცავდა, დახეტია-
ლობდა, განიცდიდა.

**– დღეს არის ასეთი ტენდენცია, რომ თით-
ქოს ეკლესიაში სიარული მოდაშია. თქვენ რო-
გორ ფიქრობთ, ასეა? თუ მართლა სწორ გზას
დაადგა ახალგაზრდობა?**

– მოდა ყოველთვის შეფარდებითია, არასოდეს
არ არის მყარი. ეკლესია და ადამიანის სული კი
მარადიულია. ამიტომ ამის თქმა, რომ ეს მოდაა–არ
შეიძლება. თუ მოიმატა სულიერების ხარისხმა, ეს
მოდას არ შეიძლება მივაწეროთ. შეიძლება ზოგიერ-
თის რწმენის ხარისხი ნაკლებია, მაგრამ ეს მისი
შინაგანი სამყაროა, რომელსაც ჩვენ ვერ ვზომავთ,
ვისაც რწმენა არ აქვს, ის ვერ მოვა ტაძარში და ვერ
ილოცებს: „უფალო იესო ქრისტე, შეგვეწიე და გვაც-
ხოვნენ ჩვენ!“

**– რამდენად საჭიროა მოძღვრისთვის გა-
ნათლება?**

– განათლება აუცილებელია. თუკი მოძღვარი
გქვია, რა უნდა მისცე ადამიანს, თუ თვითონ არ ხარ
ნათელი? ღვთისგან იმიტომ მოგვეცა ნათელი, რომ
სხვა გაანათლო. შენ გადასცემ მარადიულს, ღვთის-
გან ბოძებულ მადლს.

სულ უნდა ისწავლო, რომ მოძღვარი გერქვას.

**– რამდენი წლიდან უნდა მივიყვანოთ ბავ-
შვი მოძღვართან? რა სჯობს, პატარაობიდანვე
შევაჩვიოთ ამას, თუ რომ წამოაზრდება, თვი-
თონ გადაწყვიტოს?**

– პატარას როგორც საჭმელი სჭირდება თავი-
დანვე, ასევე სჭირდება მაღლი ღვთისა. ბავშვი მეორ-
მოცე დღეს უნდა მოგნათლოთ, შემდეგ უნდა ვაზიარო-
თ რეგულარულად. ასე შეეჩვევა და დაადგება
გზას სწორი ცხოვრებისაკენ.

**– და ბოლოს, რას გვირჩევთ ჩვენ–ახალგაზ-
რებს, იმისთვის, რომ სწორად ვიცხოვროთ?**

– თქვენ გირჩევთ, როგორც თქვენი მამა–პაპა
ცხოვრობდა, ისე იცხოვრეთ. რადგან ხეს ერთი ფესვი,
ერთი ტანი და ერთი ნაყოფი აქვს. ხომ არ შეიძლება
ნაყოფი სხვა იყოს და ფესვი სხვა? შენ ხარ ნაყოფი,
მერე შენი ნაყოფიც გაგრძელდება და ასე უნდა
გაგრძელდეს მარადიულად, ვიდრე აღსასრულამდე სოფ-
ლისა.

უნდა იყოთ ჰეშმარიტი მართმადიდებლები!

მართლმადიდებელი ოჯახისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სახლში სამლოცველო კუთხის არსებობას. ეს არის ადგილი, სადაც მოთავსებულია წმინდა ხატები, ნაკურთხი წყალი, საეკლესიო სანთლები, სეფისკვერი, არტოსი, ნაკურთხი ზეთი, კანდელი, საკმეველი და სასულიერო წიგნები (ლოცვანი, ფსალმუნნი, ახალი აღთქმა, ბიბლია...) ეს ყოველივე ოჯახს ბოროტებისგან იცავს. სწორედ აქ იკრიბებიან მლოცველნი.

სამლოცველო კუთხე არ უნდა იყოს ცოლქმრის ოთახში, მაგრამ თუ კი სხვა გამოსავალი არ არის, საჭიროა ფარდა ხატების წინ, რომელიც მხოლოდ ღოცვების დროს მოიხსნება. წმინდა გამოსახულებებისათვის უნდა შევარჩიოთ სახლში საუკეთესო ადგილი, როგორც მათ ეკადრებათ. უმჯობესია, ეს იყოს აღმოსავლეთის მხარეს, მაგრამ თუკი ამის შესაძლებლობა არ არის, ხატები შეგვიძლია განვადგაოთ ჩრდილოეთ ან სამხრეთ კედლებზე.

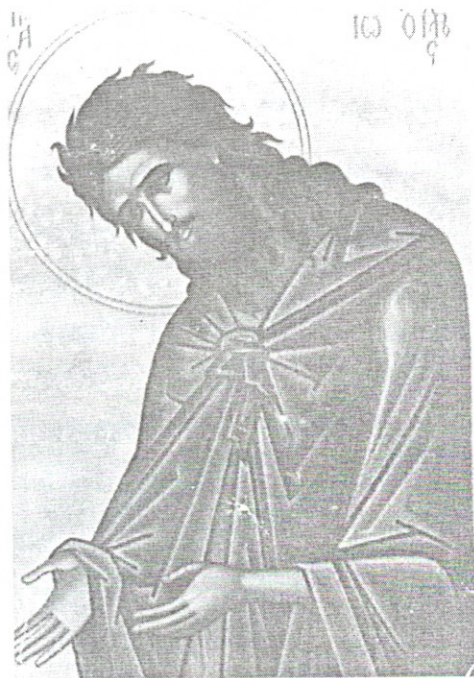
სამლოცველო კუთხეში აუცილებელია ჯვრის არსებობა. მის ქვემოთ მარჯვენა მხარეს უნდა მოვათავსოთ მაცხოვრის ხატი, მარცხნივ—ღვთისმშობლისა. ეს აუცილებელი კანონია. მათ ქვემოთ ხატების განლაგების შემდეგი იერარქია უნდა დავიცვათ:

1. წმინდა იოანე ნათლისმცემლის;
2. წმინდა წინასწარმეტყველთა;
3. წმინდა პეტრესი, წმინდა პავლესი და ათორმეტთა მოციქულთა;
4. წმინდა მღვდელმთავართა;
5. სხვა მოციქულთა და წმინდა მოწამეთა;
6. ღირსთა და ღმერთშემოსილთა მამათა და დედათა;
7. წმინდა უვერცხლო მკურნალთა;
8. წმინდა იოაკიმესი და ანასი.

საერთოდ, მართლმადიდებელ ოჯახში აუცილებელია სამების, მაცხოვრისა და ღვთისმშობლის ხატების ქონა. აგრეთვე სასურველია გვქონდეს ქართველთა განმანათლებლის—წმინდა ნინოს ხატი, ქართველი ერის დიდი მეოხის—წმინდა გიორგის და ოჯახის წევრთა მოსახელე წმინდანების ხატები,

მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ხატის შექმნა არ არის საკმარისი ჩვენი სულისთვის, მთავარი ღრმად რწმენა და გულმხურვალე ღოცვაა.

თამარ ლოლიაშვილი

მა ვალი შენგან გულწრფელ პასუხს

მე მინდა, რომ დაითრგუნოს შენი სიამაყე. მე მინდა, რომ შეიცილო დროის ფასი. თავადაც იცი, როგორი ძნელია, აინაზღაურო დაკარგული საათები, თვეები, წლები.

მე მინდა, რომ შენ თუნდაც ცხოვრების მიწურულში ხანდაზმულმა შეიცილო, თუ როგორი ძნელი და სამარცხვინოა, მიაპყრო მზერა საკუთარ თავს შელაპაჯებისა და ქების გარეშე, თუ როგორ აუწერლად მძიმეა ჩახედო საკუთარი წარსულის ყოველ კუთხე-კუნჭულში, დაუნდობლად გააკრიტიკო ყოველი შენი ცდომილება, სისაძაგლე, დაფარო სიბილწე, მხოლოდ უდიდესი სიბუღვილის ღირსი.

და ამიტომ:

მე მინდა, რომ შენი ცხოვრების ყოველ წამს იყო საკუთარი თავის ერთგული, რომ რაც შეიძლება ხშირად ამოწმებდე საკუთარ აზრებს, სიტყვებსა და ნამოქმედარს.

მე მინდა, რომ შენ არ იარო გათელილი გზებითა და ბილიკებით, იყო ძლიერი, მამაცი, აღმსრულებელი, მედვიე განსაცდელებსა და ტანჯვაში.

მე მინდა, რომ შენი ცხოვრების უმძიმეს წუთებში ამჟღავნებდე რკინისებურ სიმშვიდეს, მთელი სიცხადით გესმოდეს აზრი ამ განსაცდელებისა.

მე მინდა, რომ შენ ყველგან და ყოველთვის კმაყოფილი იყო იმითაც, რაც გაქვს, ხოლო მცირედისთვის მძაღლობდე მე.

მე მინდა, რომ შენ ნათლად და მკაფიოდ წარმოიდგინო, თუ რისთვის ცხოვრობ ამჟამად და როგორ უნდა მოიქცე მომავალში

და ამიტომ:

მე მინდა, რომ ახალ ცხოვრებაში შესასვლელად (რამდენადაც ძველს უკვე აღარასოდეს დაუბრუნდება) განაგო იგი იმგვარად, რომ სინდისი არაფერზე გამხედდეს, რომ შენი წარსული ცოდვითი ნამოქმედარის გამო არ შეგრცხვეს არც ჩემი და არც საკუთარი თავის.

მე მინდა, რომ შენ მომენდო როგორც ჩვილი, რადგან მხოლოდ მაშინ მიიღებ თუნდაც სულ მცირე ნაპერწკალს სოლომონის სიბრძნისას.

მე მინდა, რომ შენს თვალბეჭედში (როგორც სულის სარკეში) ირეკლებოდეს ალუშვოთებელი ნათელი და სიწმინდე (იგი ახსიათებს მხოლოდ ძალზე კეთილ ადამიანებს), რათა შენი თვალბეჭედი, ყოველთვის და ყველგან, ყურადღებით და ნელა გარდამავალი ერთი საგნიდან მეორეზე, ყველაფერს ხედავდეს, ყველაფერს ამჩნევდეს და ყველაფერს იკრებდეს. ეს იმეოთი ნიჭია და შენ მას უნდა გაუფროთხილდე.

მე მინდა, რომ შენ იყო კეთილი ხასიათისა, რომ არასოდეს გლალატობდეს სამართლიანობა, რომ შენ ყოველთვის ისე იქცეოდე, როგორც საჭიროა, ანუ როგორც საკუთარი სინდისი გიკარნახებს, რათა შენგან ისწავლონ სხვებმა კეთილშობილება, შორსმჭვრეტელობა, განსჯა, დიდსულოვნება, სიტყვისა და საქმის სიმწიფე.

მე მინდა, რომ შენი ნაცნობები შენზე ამბობდნენ: აი, ადამიანი, რომელსაც დაეყრდნობი, ყველგან და ყველაფერში ენდობი.

მე მინდა, რომ შენ იყო გარშემომყოფდამი გულისხმიერი, მათი უბედურების და ტკივილების მტკირთველი.

მე მინდა, რომ შენ ყოველთვის უფრო მეტს გასცემდე, ვიდრე ითხოვდე.

მე მინდა, რომ შენ ფლობდე შენს აზრებს, დააკვირდი, როგორია, როცა საქმე ზუსტად და მსუბუქად მიდის, აზრებიც ცოცხალი და თავისუფალია—ისინი სხარტად, გამჭვირვალედ და ელვისებურად მიდიან.

მე მინდა, რომ შენ განიმსჭვალო იმ ჭეშმარიტებით, რომ მღუმარებაზე კარგი და ძვირფასი არაფერია. ამიტომ ნუ გახარჯავ ამაოდ სიტყვის ძალას, შეინახე იგი აღმშენებლობისათვის, აღსარებისათვის. შენ უნდა ივრძნო პასუხისმგებლობა ყოველ შენს სიტყვაზე (უმეტესწილად ხომ ხშირად ამისთვის იტანჯები მრავალი წელია).

მე მინდა, რომ სახე შენი ყოველთვის სიმშვიდითა და სიჯანსაღით სუნთქავდეს.

მე მინდა, რომ ამჟამად შენ უფრო მეტს ზრუნავდე შენს ჯანმრთელობაზე, რადგან იგი მე მჭირდება ზოგიერთი შენი საქმის აღსრულებისათვის.
და ამიტომ:

მე მინდა, რომ შენ არ უარყო მაცოცხლებელი და აღმდგენელი ძილი. ამიტომ ეცადე ყოველდღე თუნდაც 15-30 წუთი დაიძინო დღისით... და შენ შეამჩნევ, რომ მიიღებ მარაგს მთელი დღის მხნეობისას და სიცოცხლისას.

მე მინდა, შეიმეცნო, რომ ჩემი მუდმივი მოვალე ხარ, რომ უნდა იჩქარო და დააფიქსირო ქალაქზე შენი ჯერ კიდევ გამოუღეველი გამოცდილება შენგან არჩეულ, დაწყებულ და დაუმთავრებელ შრომებში.

მე მინდა, რომ შენ შეინარჩუნო (რა თქმა უნდა, ჩემი ნების შესაბამისად) სიცოცხლის წყურვილი, გამოუღეველი ენერჯია, სიყვარული და მოშურნეობა საქმისადმი, მგზნებარე მოქმედებისადმი, რათა აქტიურად შეიჭრა შენს გარემომცველ ცხოვრებაში.

მე მინდა, რომ შენი აზრები და საქმე არ შორდებოდეს

ერთმანეთს (შენ ხშირად გსურდა ერთი და აკეთებდი მეორეს).

მე მინდა, რომ შენ ძლიერი ხასიათის ადამიანი იყო, რომ არასოდეს გტოვებდეს სულის სიმტკიცე, შემსრულებლობა და უნარი. მთლიანად უძღვენი თავი შენი იმ საქმეს, რისთვისაც მოწოდებული ხარ. ამგვარი ადამიანი არასოდეს აკეთებს არაფერს ნახევრად, ეს მისი ხასიათის ძირითადი თვისებაა.

მე მინდა, რომ შენ ბედნიერება გეწიოს—მუდამ აკეთებდე შენს საყვარელ საქმეს.

მე მინდა, რომ მცირე გვიანი ბედნიერება (მაგ. მშვიდი ცხოვრება) გეწიოს შენ. რამდენადაც ყველაფერი ცუდი უკვე ჩავლილია, თუნდაც ხანმოკლე დროით, მაგრამ მაინც რჩება შენთვის წინ ყველაზე კარგი და ნათელი.

მე მინდა, რომ ამ გზით მავალმა შეიმეცნო საკუთარი თავი, ყველაზე მთავარი და ყველაზე არსებითი შენს ცხოვრებაში.

მე მინდა, რომ შენ განიმსჭვალო ყველა ამ ჩემი სურვილით და დაიბეჭდო ეს ფიზიკური და სულიერი მოწესრიგებულობით, რომელიც გამოარჩევს ჩემს რჩეულთ მოკვდავთგან.

შენ მარტოსული ხარ, მაგრამ არ დაგავიწყდეს და გახსოვდეს, რომ მე შენთან ვარ.

არ არის ადვილი მარტობის მწვავე სევდის განცდა, მაგრამ ეს აუცილებელია ყველა იმ ადამიანისათვის, რომელიც მგრძობობარე და ფაქიზია სხვისი უბედურებისადმი.

მე მინდა, რომ შენ გაამართლო ნდობა, რომელიც მე ჩავისახე გულში.

მე მაქვს უფლება, რომ ეს ყოველივე მოვთხოვო, რადგან ნაც ძალზედ ბევრი მოგეცი და ამჟამად ბევრს გაძღვე, რამდენჯერ მოგიწოდე გამოსწორებისა და სინანულისაკენ.

მე ველი შენგან გულწრფელ პასუხს, შენი სულისკვეთებით გამობარს.
ახლა რაღა დავრჩენია?

ესწარავე ღრმა სიჩუმეს (როგორც იცის ჭის ფსკერზე, ან ტყის სიღრმეში, ან ღრმა საცავებში). ხშირად ჩაიკეტე საკუთარი გულის უდაბნოში, მაგრამ არ მიეცე მთვლემარე სიჩუმეს.

გამოითხოვე პატიება ჩადენილი უკანონობისათვის. დაიტირე ჭეშმარიტების შეცნობის საშუალებანი, რომლებიც დაკარგე და ვერასოდეს გამოიყენე. დაიტირე დრო საკუთარი სულის ხსნისათვის და მოყვასის კეთილდღეობისათვის გამოსაყენებელი და სამუდამოდ დაკარგული.

დაე, სინდისის ხმა და მარადი სირცხვილის გრძნობა თან გდევდეს საბოლოო სინანულამდე და ცხოვრების უკანასკნელ დღეებამდე.

დაე, არ დაგშორდეს და მთელი ცხოვრება თან გდევდეს სირცხვილი იმისა, თუ როგორ შეხედავ, თუნდაც შორიდან, საიქიო ცხოვრებაში მართალთა და ნეტართა წმინდა სახეებს, ამ ცხოვრებაში შენთვის ესოდენ ახლობელთ.

გალახტიონის ამონარიდებიდან...

დ ე ღ ა ჩ ე მ ი

„ჩონგურზე უკრავს ქალი. მე გატაცებით ვუვ-
ლებ მას ყურს. სოფელს სძინავს. ყოველივე ღამის
სიბნელეშია გახვეული. ამ ბნელს, მყუდრო, ჩემ გა-
რემოში უცბად ამოდის მთვარე და გააშუქებს ჩემს
აივანს. ქართულ, რიკულებიან აივანს—და ქალს, მუხ-
ლებზე ჩონგურით. მთვარის შუქზე შეგიძლიათ გა-
არჩიოთ ეს ქალი. ეს — დელაჩემია.

— ა, გატუნია—მეუბნება იგი—კარგად დამიგდე
ყური, შენ გაგიგონია, რომ ჩონგურიც კი მღეროდეს,
ლაპარაკობდეს, იმეორებდეს პირდაპირ, სწორედ იმას,
რასაც შენ ამბობ, რასაც შენ მღერი? აი, მაგალი-
თად: ჩე-მი- ქმა-რი სად წა-ვი-და?—დედა მღერის—
ჩე-მი ძმა-ნი სად წა-ვი-და? ჩამოჰკრა სიმს; ერთს,
მეორეს, ჩონგური ბგერა-ბგერათი იმეორებს იმასვე,
რასაც მღერის დედა. სიტყვებში ისმის შეკითხვა,
ჩონგურიც იმეორებს ამ შეკითხვას—სად წა-ვი-და?—ისე
ზედმიწვევით იმეორებს, რომ მე ჩემს სმენას არ
ვუჯერი. „რა არის ეს? გადასარეგია, დედა!—ვამბობ.
დედა კი განაგრძობს: და-უ-უ-მა-ხეთ, სად წა-ვი-
და?—ხომ გაკვირვებული ძახილია? და ჩონგურიც
თანაბარის ბგერით გადმოსცემს ამ ძახილს. ძახი-
ლის სიტყვები მეორდება, ჩონგურის ქვერაც მეორ-
დება და ეს მომენტი კიდევ უფრო აძლიერებს ჩემს
გაოცებას. ჩონგური მღერის, ლაპარაკობს, იმეორებს
პირდაპირ მას, რასაც დედა ამბობს, წარმოვიდგენი-
ათ? „ჩემი ქმარი სად წავიდა, დაუძახეთ, სად წავი-
და,—იძახის ქალი, იძახის ჩონგურიც, მაგრამ ამოდ:
არსად არ სჩანს ეს ქმარი და აი, გამძაფრებული
შეტევა, წყველა-კრულვა, ქოქოლა: „სად მის ქვეს-
კნელში, სად ჯანდაბაში წასულა, დედამიწაშიც წა-
სულა, აღარ მოსულა, ჰო-ო-ოი...“ უკანასკნელი სიტ-

ყვები ერთის ტონით ისმის, თითქოს რეჩიტატივია.
ეს ერთი ტონი ჰქმნის ილუზიას, თითქოს ჩონგური
კი არ უღერს, არამედ საუბრობს, ლაპარაკობს დრმა
დრამატიზმით აღსავსე სიტყვებს და სიმღერაც თავ-
დება ყველაფრის გადამწვევტი წერტილით, დამამ-
თავრებელი ხმით „ჰო-ო-ოი!“

დელაჩემი გადადებს ჩონგურს... მე ისევ ბურუს-
ში რომ ვარ, დედა მარდად დგება და მესმის ახლა
პროზაული!

—ხვალ ადრე უნდა ავღვეთ, საქონელი გადაღმა
გავიყვანოთ, წისქვილზე ვინმე უნდა გავუზავნოთ.

—რა გვეშველება, რა გვეშველება, სიმინდი მო-
სატეხია, ჩალა ასანახია. დავიძინოთ, ჩემო გატუნია!
რა გვემღერება?

მეც ვღვები, მაგრამ, ისევ მესმის თითქო:
ჩემი ქმარი სად წავიდა?

დაუძახეთ, სად წავიდა!
სად მის ქვესკნელში წასულა,

სად ჯანდაბაში წასულა,
დედამიწაშიც წასულა... ჰოოი!

ჩონგური მღერის, ლაპარაკობს, ბგერა-ბგერით
იმეორებს მას, რასაც ამღერის ადამიანი.”

1950 წელი

ნეტავი ეხლა რად არ ვარ ბავშვი,
ჩემი ჭაღების ვქროდი ამბავში
ფაზისთა ზედა.
გარშემო ტყეა და გუგუნია,
„გამიცვიდები, ო, გატუნია!“—
მეძახის დედა...

ჭაბუკი, რა ქნა
შეიქნა - მოქანდაკე
მოქანდაკე, შექნა,
რა კაიქანდაკე?

რადღაც
ქნა რაღაცა, რაღაცა თანა,
ქნა რაღაცა ენი შინაგონი,
ქნა რაღაცა, რაღაცა, სხვა,
გახეივანული ინტელიგენცია,

რადღაც სხვა გაძეგნა,
ჭაბუკი რა ქნა მოქანდაკე
რა კაიქანდაკე
ოქცე

ქაჩია

„ოცნებების და სიხმრების დრო წავიდა! ადარაფერი არ გამახარებს, თვით ტკბილი ხინამდილეც კი! მშვენიერი ცხოვრება მე ოცნებებში განვიცადე... და რაც ოცნებებში განმიცდია მთელი არსებით, ხინამდილეში მას ექნება რაიმე ფასი?“
(წერილებიდან)

„მას შემდეგ, რაც შენ წადი, რაღაც საშინელმა სიცარიელემ მოიცვა მთელი ჩემი არსება... სიცარიელემ, რომლის განადგურებას, არ ვიცი, რანაირი მდგომარეობა შესძლებს და რა არის მისი წამალი? როდესაც შენ აქ იყავი, მე შემეძლო დამენახე შენ... ჩემთვის უბრალო შენს ახლოს ყოფნა საკმარისი

ყო, რომ შენს გარდა არაფერზე მეფიქრა. როდესაც მწარე ფიქრები, სევდიანი და სასოწარკვეთილი სულიერი განწყობილება შემეპყრობდა, მე მოვქროდი შენსკენ... მას შემდეგ, რაც შენ წადი...“
(წერილებიდან)

„ძალიან ძნელია უშენობა, გალ! ტკივილამდე ძნელია! ცრემლებს ძლივს ვიკავებ, თურმე როგორ უგონოდ მეყვარებიხარ. ჩემო გალ, ძლიერ მინდა ჩაგეკონო, ისე ძლიერ, რომ... და კიდევ: კარგად დაიხსომე - ოღლა შენი სიყვარულით არასოდეს დაიღლება!“

(საბასუხო წერილი ოღლა ოკუჯავასგან)

აკაკის ნაკვეთები

აკაკიმ ერთ მეგობარ კაცს, ანდრია კაძეს, ფული ესესხა. კარგა ხნის შემდეგ მეგობარს თვითონ დასჭირდა ფული და მისწერა აკაკის:

„საყვარელო აკაკი,
წიგნსა გწერავ ახლა-კი,
თუ ფულს არ გამომიგზავნი,
წელშიაც მოვიკაკვი.“

აკაკიმ ლექსადვე მისწერა პასუხი:

„საყვარელო ანდრია,
ფულის თხოვნა ადრეა:
დღემდის ჭკვიანი იყავ,
დღეს რაღამ გადაგვრია!“

* * *

„აკაკი ხონში იყო. წამოსვლისას ეტლში ერთი ადგილი დაიჭირავა, მეეტლემ ჩასვა პოეტი ეტლში და ჩვეულებისამებრ ბაზრის ირგვლივ ძახილით „ვის გინდათ, ვის გინდათ“—რამდენჯერმე შემოატარა. აკაკიმ გააჩერა მეეტლე და უთხრა: „ვის გინდათ, ვის გინდათ“ რომ იძახი, ხომ ხედავ, არავინ მყიდულობს, ისევე მე მითხარი, რამდენად ვარ შეფასებული, იქნებ შეგძლო თავის გამოხსნაო.“

* * *

ერთი ლიტერატორი შეხვდა ნაკვეთი აკაკის და უთხრა: შენი ამბავი იმიტომ არ ვიკითხეთ, რომ არც მე და არც სხვა „ივერიის“, თანამშრომლებს არ დაგვიჯერებიაო.

—მე თქვენი სიმართლე და კარგად ყოფნა არასოდეს არ დამიჯერებია და თქვენც რომ ჩემი ცოტა ხნის ავადმყოფობა არ დაიჯერეთ, რა საბოლოოაო!—მიუგო აკაკიმ.

* * *

ერთ დროს „ივერიის“, თანამშრომლები სუფთა ფსევდონიმებით აწერდნენ ხელს: „ფარნაოზი“, „ლალი“, „იაგუნდი“ და სხვა.

ერთმა თანამშრომელმაც რომ დაიწყო წერა, ფსევდონიმად „ნალი“ მიაწერა. აკაკი, რომელიც კარგის თვალთ არ უყურებდა თანამშრომლებს, ძალიან გაახარა ამ ფსევდონიმმა:

—ოჰ, ძლივს მართლის წერა არ დაიწყეს, ამდენ ნახირს, რასაკვირველია, ერთი ნალიც დასჭირდებოდაო!”

* * *

„აკაკიმ სურამში სეირნობის დროს დაინახა ერთად მიმავალი ჩვენი პედაგოგი იაკობ გოგებაშვილი და ცნობილი ქართველი ბიოგრაფი ი.მეუ-

ნარგია, მოყვარული ღენერლებთან სიარულისა.

—კაცო—უთხრა აკაკიმ თავის მეზობელს,—ვერა ხედავ, გოგებაშვილს ღენერლობა მიუღიაო?!

—როგორაო?!

—რა ვიცი, მეუნარგია კი მასთან დაიარება-და!...“

ღანიელ სვიფტი

„გულივერის მოგზაურობის“ ავტორი ერთხელ სასეირნოდ მიდიოდა. კალოშების ჩაცმისას შენიშნა, რომ ის ცუდი გარეცხილი იყო და მოსამსახურეს უსაყვედურა.

—სულერთია,—უპასუხა მოსამსახურემ—გაივლით-გაივლით და ისევე გაისვრება.

სვიფტმა არაფერი უპასუხა.

იმავე საღამოს მოსამსახურემ სვიფტს საკუჭნაოს გასაღები სთხოვა.

—რად გინდათ?

—საჭმელი უნდა გამოვიტანო, მშია!

—რა საჭიროა ახლა საჭმელი? სულერთია, გაივლით-გაივლით და ისევე მოგშივდებათ!— ირონიულად უპასუხა სვიფტმა.

ბალზაკი

ცნობილი ფრანგი მწერალი—ბალზაკი მეტად ამბოხდა იმით, რომ მას შეეძლო უბრალო ხელნაწერით ადამიანის ხასიათის გამოცნობა. ის დაბეჯითებით ამტკიცებდა, რომ დაწერილი ორი სტრიქონი უფრო მეტს იტყვის ადამიანზე, ვიდრე მისი სახე, რომელიც რატომღაც „სულის სარკეაა“ მიჩნეულიო.

ერთმა მანდილოსანმა, რომელიც მწერლის თაყვანისმცემელი იყო, ერთხელ ბალზაკის მოწაფეობის რვეულიდან ამოიღო დაწერილი ფურცელი და მიუტანა მწერალს დამწერის ხასიათის გამოსაცნობად.

ბალზაკი დააკვირდა ხელნაწერს და დაიწყო ამოცნობა;

—ეს დაწერილია 14-15 წლის ყმაწვილის მიერ, მაგრამ სანამ ჩემს აზრს გამოვთქვამდე ამის დამწერის შესახებ, მე მინდა ვიცოდე—ეს ყმაწვილი თქვენი შვილი ან ნათესავი ხომ არ არის?

—ოჰ, არა—დაამშვიდა მანდილოსანმა.

—მაშ, რადგანაც ასეა, გეტყვით მართლს—უპასუხა მწერალმა—ეს ყმაწვილი ძალზე უნიჭოა, ზარმაცი და გამოუსწორებელი. საერთოდ, ცუდი ეგზემპლიარია. ის რომ ჩემი შვილი იყოს, გამოსასწორებელ სახლში მოვათავსებდიო.

მანდილოსანს სიცილი წასკდა და ბალზაკს გაუეხილა, რომ მან ეს ფურცელი მისივე მოწაფეობის დროინდელი რვეულიდან ამოხია.

მწერალი ისე შეურაცხყოფილი დარჩა, რომ ამ მანდილოსანს მის სახლში შესვლა აუკრძალა.”

რა ადგილი უჭირავს თქვენს ცხოვრებაში მხატვრულ ლიტერატურას?

ლევან მაცაბერიძე
(ფილოლოგიის ფაკულტეტი)

„ჩემი აზრით, მხატვრული ლიტერატურის ღირსეული ნიმუშები ღირსეული მკითხველისთვის არის ცხოვრების დიდი ენციკლოპედია და ცხოვრების წიგნი. მაგალითად: გურამ დონანაშვილის შემოქმედების გაზიარება და მისი შემოქმედების მიხედვით ცხოვრება ნამოყვანილებს ადამიანს, რომელიც იცოცხლებს და არა იცხოვრებს.“

დათო გოგიშვილი
(გეოგრაფიის ფაკულტეტი)

„სამწუხაროდ, არც ისე დიდი ადგილი უჭირავს ჩემში ლიტერატურას, მაგრამ ფაქტია, რომ უნდა ეჭიროს. მე უფრო ვერთობი; ზოგადად მომწონს ყაზბეგი“.

ეკა ნაროეშვილი
(სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი)

„როცა ვკითხულობ, მექმნება შთაბეჭდილება, თითქოს სადღაც სხვაგან გადავიჭერი. ამა თუ იმ საუკუნის მწერალთან შეხებისას მინდება სურვილი, იმ დროში ვიცხოვრო და ვიყო გმირი იმ ნაწარმოებისა. გალაკტიონის კითხვისას ვხვდები, რომ იგი იღუმალებითაა მოცული და მეც საოცრად მაფორიაქებს მისი აზრები... ისე, პოეზიას ვანიჭებ უპირატესობას, პროზაში კი მიყვარს აკაკი წერეთელი“.

არჩილ დამენია
(ისტორიის ფაკულტეტი)

„დიდი ადგილი უჭირავს ჩემში მხატვრულ ლიტერატურას. იგი ცხოვრებას გვასწავლის. ვკითხულობ კონსტანტინე გამსახურდიას, შტეფან ცვაიგს, ბრიუკელს, დოსტოევსკის, პოეზიაში ლადო ასათიანს ვანიჭებ უპირატესობას“.

ბასა
(დიპლომატიის ისტორიის ფაკულტეტი)

„ვკითხულობ მაშინ, როცა სახლში ვარ, როცა არ მძინავს და როცა საქმე არ მაქვს, ანუ არასდროს“.

გიორგი ბზიშვილი
(დიპლომატიის ფაკულტეტი)

„საკმაოდ დიდი ადგილი უჭირავს მხატვრულ ლიტერატურას. მე პოეზიით ვცხოვრობ. ერთი პერიოდი რატი ამადლობელთან, დათო მაღრაძესთან და სხვებთან ერთად ვაწყობდი ლიტერატურულ სადამოებს და ვიყავი მათი წამყვანი. თანამედროვე პოეტებიდან მიყვარს გაგა ნახუცრიშვილი, რატი, დათო-ისინი ყველანი ჩემი მეგობრები არიან. მიყვარს რომანტიზმი, რადგან მე თვითონ რომანტიკოსი ვარ“.

ნათია თავბერიძე
(საერთაშორისო სამართალი)

„ლიტერატურას ჩემს ცხოვრებაში დიდი ადგილი უჭირავს. ძირითადად ქართულ ლიტერატურას ვკითხულობ. მიყვარს ოთარ ჭილაძე, ნოდარ დუმბაძე. ყოველდღე მინდა რაღაც წავიკითხო“.

გიორგი ჩხეიძე
(ისტორიის ფაკულტეტი)

„ძირითადად მხატვრულ ლიტერატურას ვკითხულობ, განსაკუთრებით აქტიურად მაშინ, როცა თავისუფალი ვარ. ლიტერატურული ნაწარმოების შინაარსი და ის მუხტი, რომელიც მათგან მოდის, პირადად მე მეხმარება ჩემი სამეცნიერო და პირადი ცხოვრების ღირსეულად წარმართვაში“.

ჯურხა

„ჩემთვის ლიტერატურა მნიშვნელოვანია, განსაკუთრებით კი პროზა. ვაღმერთებ გალაკტიონს- „ჯერ არასდროს არ შობილა მოვარე ასე წყნარი“. ქართველს ქართული ლიტერატურა თუ არ უყვარს, მაშინ ის რა ქართველია.“

დათო დვალი
(ეკონომიკის ფაკულტეტი)

„ძირითადად არ ვკითხულობ, უფრო ვისმენ. წიგნი ძალიან თხელი უნდა იყოს, რომ წავიკითხო“.

თეონა მუავია
(ფილოლოგიის ფაკულტეტი)

„იმდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს, რომ ფილოლოგიურზე ვსწავლობ. უფრო ქართველ მწერლებს ვკითხულობ. როცა თავისუფალი დრო მაქვს, ტელევიზორის ყურებას კითხვა მირჩევნია“.

თამუნა მოძმანაშვილი
(დიპლომატიის ისტორიის ფაკულტეტი)

„სკოლაში რომ ვსწავლობდი, მაშინ უფრო მეტ დროს ვუთმობდი კითხვას. ახლა ბევრი სამეცადინო მაქვს და ვეღარ ვახერხებ, მხოლოდ თავისუფალ დროს“.

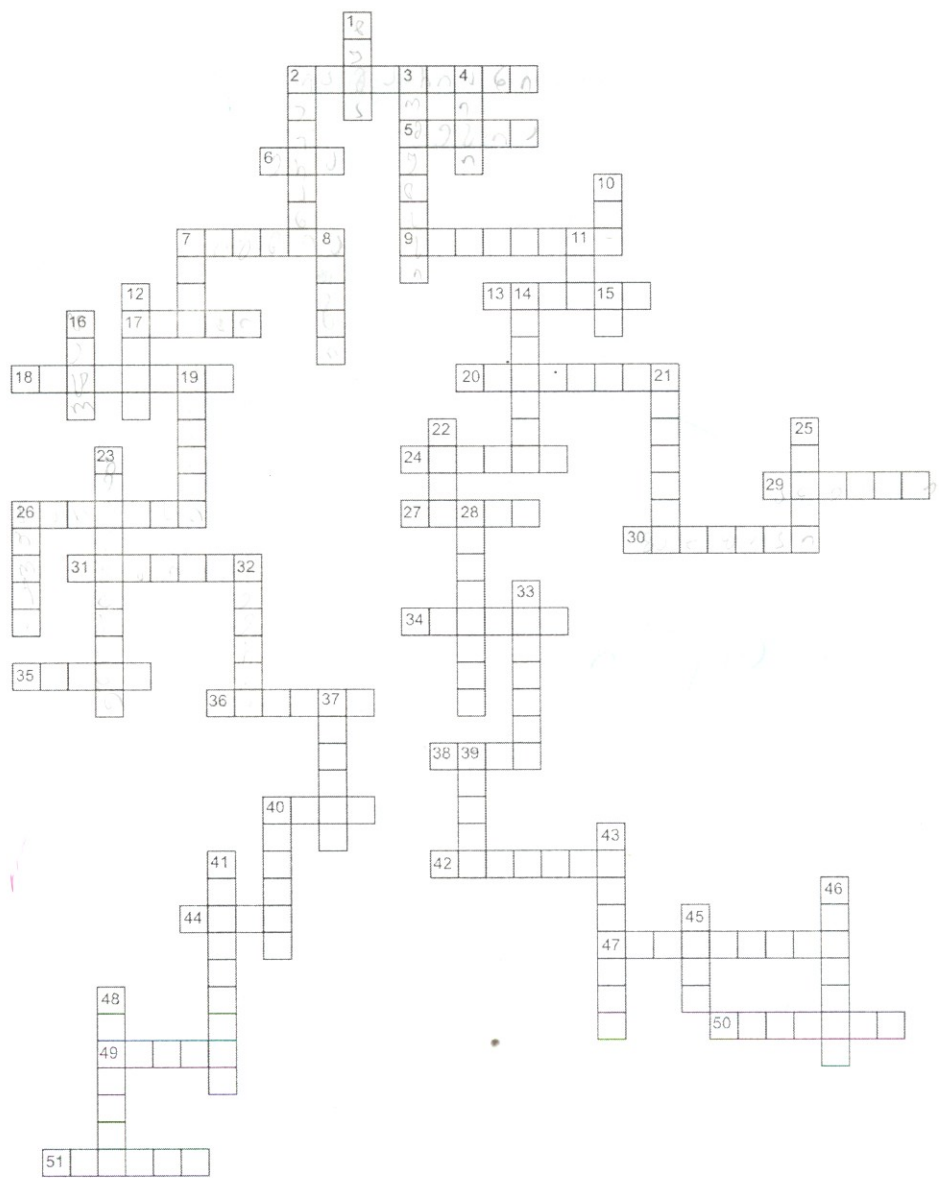
ვასო
(საერთაშორისო ურთიერთობები)

„ერთი ლიტერატურული ნაწარმოებიც არ მაქვს წაკითხული!“

ანიკო ნასრაშვილი
(საერთაშორისო სამართლის ფაკულტეტი)

„სერიოზული ადგილი უჭირავს მხატვრულ ლიტერატურას. ბოლოს წავიკითხე დოსტოევსკის „იდიოტი“. წესით ადრე უნდა წამეკითხა, მაგრამ ესლა უფრო გავიგე, იქ რაც წერია. შეიძლება რაღაცაზე იფიქრო მთელი ცხოვრება და წიგნის წაკითხვისას კი ის „რაღაც“ ამოხსნა ხუთიოდ წუთში. წიგნში მთელი ცხოვრებაა ახსნილი“.

გამოკითხვა ჩაატარეს
ანა ფრუიკემ და
ლიზი შალიაშვილმა

თარაზულა: 2. ჩახრუხადის სახოგბო თხზულება. 9. ებრაელების წმინდა გაძარი 5. ღვთაებრივი მხსნელი იუდეველია და ქრისტიანთა რელიგიაში. 6. წელთაღრიცხვის დასაბამი, წელთაღრიცხვის სისტემა. 7. ებრაელია და ქრისტიანთა საღმრთო წიგნების კრებული. 13. წერილი, ბარათი ძველად. 17. ავტორი რომანისა „ ალი და ნინო“. 18. სახელმწიფო სახელმწიფოში. 20. სამეფო საგვარეულო. 24. განუხორციელებელი ოცნება, იმედი. 26. ამა თუ იმ ქვეყნის პოეტთა ერთობლიობა. 27. ორ-მარცვლიანი მუხლი ლექსთწყობაში, რომლის პირველი მარცვლი მოკლეა, მეორე კი გრძელი. 29. ვინმეს მიმართ ნაზი გრძნობის გამოხატვა. 30. ავტორი რომანისა „შაგერენის გყავი“. 31. მსახიობის პირველი გამოსვლა სცენაზე. 34. „ვეფხისტყაოსნის“ მიხედვით რა ერქვა ნესტან-დარეჯანის მამიდას? 35. სახელმწიფოს ერთ-ერთი სიმბოლო. 36. დიდი წვეულება, ლხინი, ქიფი. 38. ნაწარმოების ერთ-ერთი დიდი ნაწილი. 40. იაპონური ფულის ერთეული. 42. სიმონ ჩიქოვანის ლექსი „ მგზავრის ... “. 44. რისიმე დედააზრი, რაობა. 47. „დონკოხოდის“ მიხედვით, რა ერქვა სანხო პანსას ცხენს? 49. სიყვარულის ღმერთი რომაულ მითოლოგიაში. 50. განსაკუთრებული ნიჭი. 51. ნიგერიის დედაქალაქი.

შვეულა: 1. ამ უწყებას საქართველოში „პარლამენტი“ ჰქვია, რას ეძახიან მას რუსეთში? 2. გრიბოდოვის მკვლელობის ადგილი. 3. ქალაქი რომი დააარსა 4. გათენება, ვარიერაჟი. 7. დიდი საცეკვაო საღამო. 8. წმინდა ადგილი საბერძნეთში, სადაც მოღვაწეობდნენ ძველი ქართველი მთარგმნელები. 10. ხელისუფლებისადმი მიმართული თხოვნა, ვედრება, რაიმე წყალობის მისაღებად, ძველ საქართველოში. 11. მიწისა და მიწისქვეშეთის, ქვესკნელის ქალღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში. 12. ეგლის ერთდროული სვლა ჭადრაკში. 14. ვინმეს მიმართ ნაზი გრძნობის გამოხატვა. 15. მზის ღმერთი ეგვიპტურ მითოლოგიაში. 16. ნიკოლოზ ბარათაშვილის პედაგოგის სახელი. 19. განჯევი. 21. თხა, რომელიც კრეგას მთაზე ზევს ძუძუს აწოვებდა. 22. ილია ჭავჭავაძის შეუღლის სახელი. 23. ვის ეკუთვნის საქორწინო მარში.? 25. რელიგიური მსახურება ღვთისადმი. 26. თხრობითი, გაულექსავი ლიტერატურა. 28. რა პროფესიისაა რატი ამალღობელის მამა? 32. 1877 წელს ილია ჭავჭავაძემ დაარსა ყოველკვირეული გაზეთი, რა ერქვა ამ გაზეთს? 33. პირველი მსოფლიო ჩემპიონი ფეხბურთში. 37.ავტორი რომანისა „კარმენი“. 39. ფრანგი კომპოზიტორი, ბალეტ „ჩიგელის“ ავტორი. 40. ფარული, ოდნავ შესამჩნევი დაცინვა. 41. უეცარი ცვლილება, მოულოდნელი გართულება ვინმეს ცხოვრებაში ან მდგომარეობაში. 43. პირველი კანონთა კრებულის ავტორი. 46. ამალღობელი ადგილი ორაგორთათვის. 48. სრული უწყსრიგობა, არეულობა, ქაოსი.

შეადგინეს: მავა ელიბაშვილმა, ანა ფრუიძემ

ფოტოები ლევან მახარაძის

დაიბადა 1980 წელს თბილისში. დაამთავრა 170-ე საშუალო სკოლა. ამის შემდეგ ჩააბარა საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, ტელევიდეო-რეჟისურის განხრით, რომლის დამთავრების შემდეგ სწავლა გააგრძელა შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტში, კინო-საოპერატორო ფაკულტეტზე. ბავშვობიდან ვატაცებულია ფოტოგრაფიით, იგი ამჟამადც აგრძელებს ამ სფეროში მოღვაწეობას.

სარედაქციო კოლეგია:

თათია დგებუაძე, თამარ გეგეშიძე, თამარ ლოლიაშვილი, მაკა ელიბაშვილი, ანი ფრუიძე, ლელა სისაური, ლიზი შალიბაშვილი

ხელმძღვანელები:

კახაბერ ჭეიშვილი, გია ალიბეგაშვილი

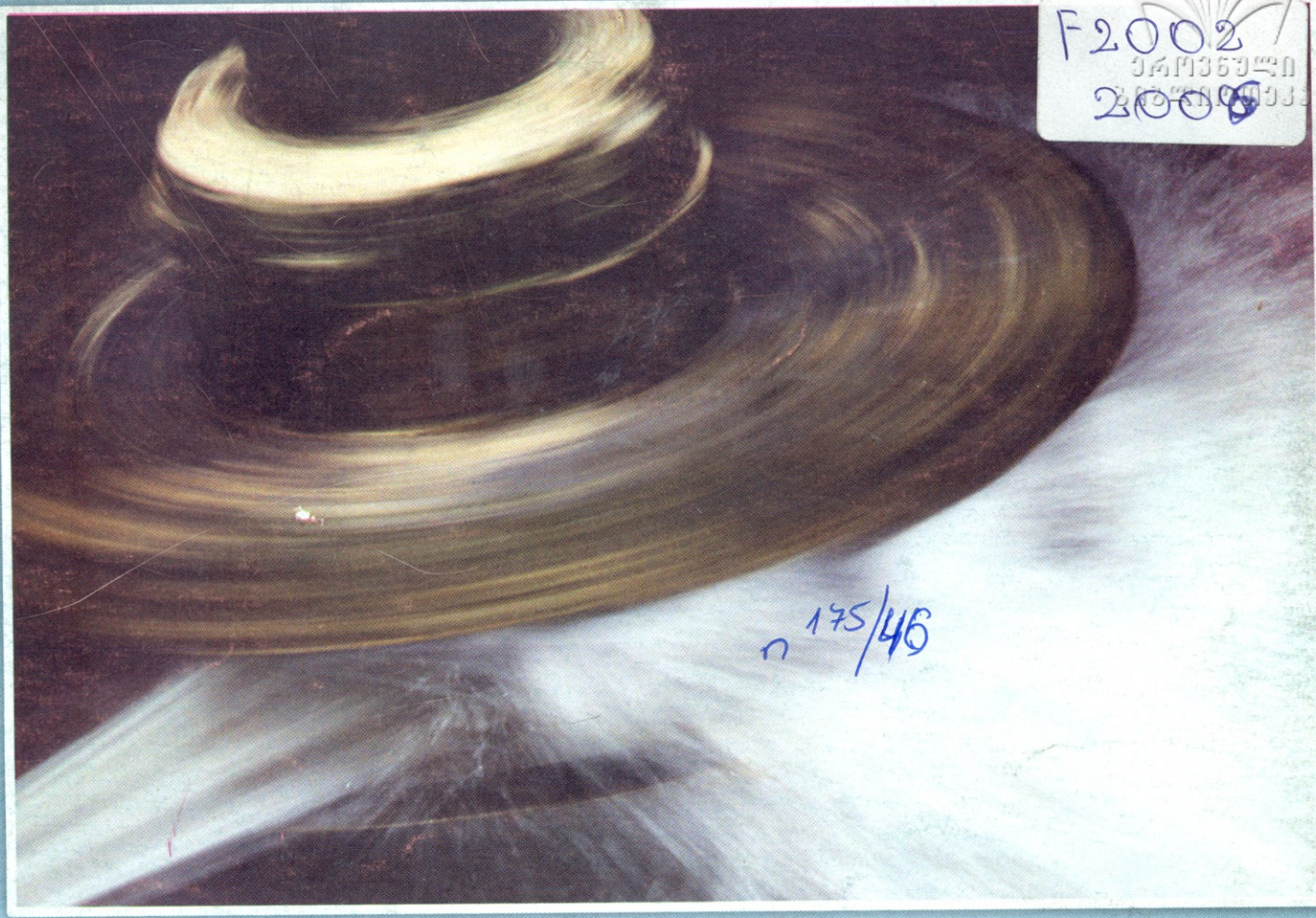
მხატვარი

თამარ ნიაური

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
ზაზა მიქაძე

გამომცემლობა „უნივერსალი“
 0128, თბილისი, საქართველო
 ილია ჭავჭავაძის გამზ. 1
 (+995 32) 290960

F2002
07/13/02
2002

n 175/45

2557.5